

דור ה-Y בישראל, פרק 10 ישנים באלכסון - רווקות כדרך חיים

עוז אלמוג, תמר אלמוג

נוצר ב-1/25/2014

חדר ילדים
סימה זלצברג

התערערות התא המשפחתי המודרני

התא המשפחתי הוא אחד המוסדות העתיקים והיציבים בתולדות המין האנושי, אולם מודל החיים המשפחתיים מעולם לא היה אחיד והתפתח עם הזמן. בזמנים שונים ובחברות שונות נהגו מוסכמות וחוקים מגוונים ביחס לכל אחד ממרכיבי המשפחה, החל מתהליך בחירת בני הזוג, מספרם וזהותם, דרך דפוסים של יחסי מגדר וכלה במספר הצאצאים ובנורמות של הורות וחינוך.

השינויים האבולוציוניים שעברה המשפחה בעולם המערבי נבעו מתמורות ערכיות, מדעיות, פוליטיות וטכנולוגיות. בין העיקריות שבהן ניתן למנות: התרחבות ההשכלה; התפתחות החשיבה הדמוקרטית, ובמיוחד ההכרה בזכויות ילדים, נשים ומיעוטים; תהליך החילון; התחזקות התפישה המדעית-רציונאלית-ביקורתית; שינויים בתפישת הסקס והנגשת אמצעי המניעה; התפתחות האפשרויות של הפרייה מלאכותית ורפואת ההיריון; כניסה מאסיבית של נשים לעולם העבודה ולעמדות הנהגה; התפתחות כלי התקשורת, ובראשם הטלוויזיה והאינטרנט; העלייה בתוחלת החיים.

שינויים אלה נתנו את אותותיהם בשלושה היבטים עיקריים: ערעור ההבחנה המעמדית בין הורים לילדים והתפתחות מודל חדש של סמכות מרוככת; ירידה בפרייון; ערעור קדושת הזוגיות, שמתבטא בהתארכות תקופת הרווקות, בעלייה במספר הסינגלים (אנשים שאינם נשואים) ובשיעור הגירושים.

דור ה-Y הוא למעשה הדור הראשון שנולד וגדל לתוך העידן המשפחתי החדש, והוא מאיץ ומבסס תופעות שהופיעו כבר אצל הוריו (דור ה-X). התנהגויות ותפיסות שנחשבו בעבר לשוליות עוברות למיינסטרים, והן משפיעות לא רק על התא המשפחתי אלא גם על תופעות משיקות רבות בתחומי החינוך, הכלכלה, הפוליטיקה ועוד.

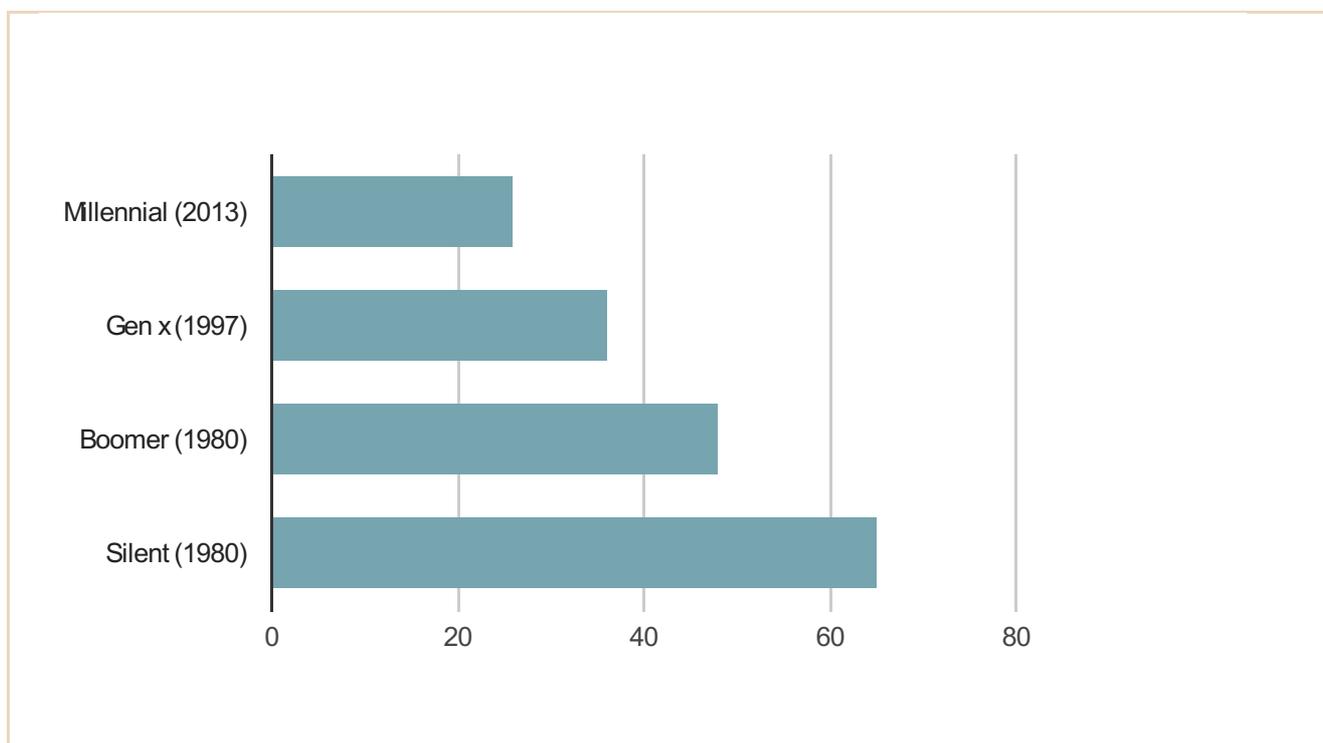

ירידה במספר הזוגות הנשואים

עד לפני עשורים ספורים בלבד נחשבו נישואים והקמת משפחה לאידיאל חברתי ראשון במעלה. הצעירים חונכו לחפש בן או בת זוג ולהתחתן כחלק מתהליך טבעי של התבגרות והתברגנות. בעשורים האחרונים חלה ירידה דרסטית בשיעור הזוגות הנשואים, שבולטת בעיקר בקרב צעירים.¹

אחת הסיבות לתופעה היא הלגיטימציה להישאר רווקים.² צעירים, ובעיקר נשים, שחצו את גיל השלושים כרווקים, נחשבו עד לפני שנים לא רבות לסוג של פגומים ואומללים, וסבלו מסטיגמות ומדעות קדומות. המוסכמה הזאת עדיין רווחת בעולם המערבי³ ובאופן מובהק יותר בישראל, שנחשבת לחברה מסורתית ומשפחתית מאוד.⁴ עם זאת, לאט ובהתמדה התיוג השלילי על הרווקות הולך ונחלש.

The decline in marriage among the young - percentage married at age 18 to 32, by generation

Reference: Pew Research Center. 7.3.2014. Millennials in Adulthood: Detached from Institutions, Networked with Friends.

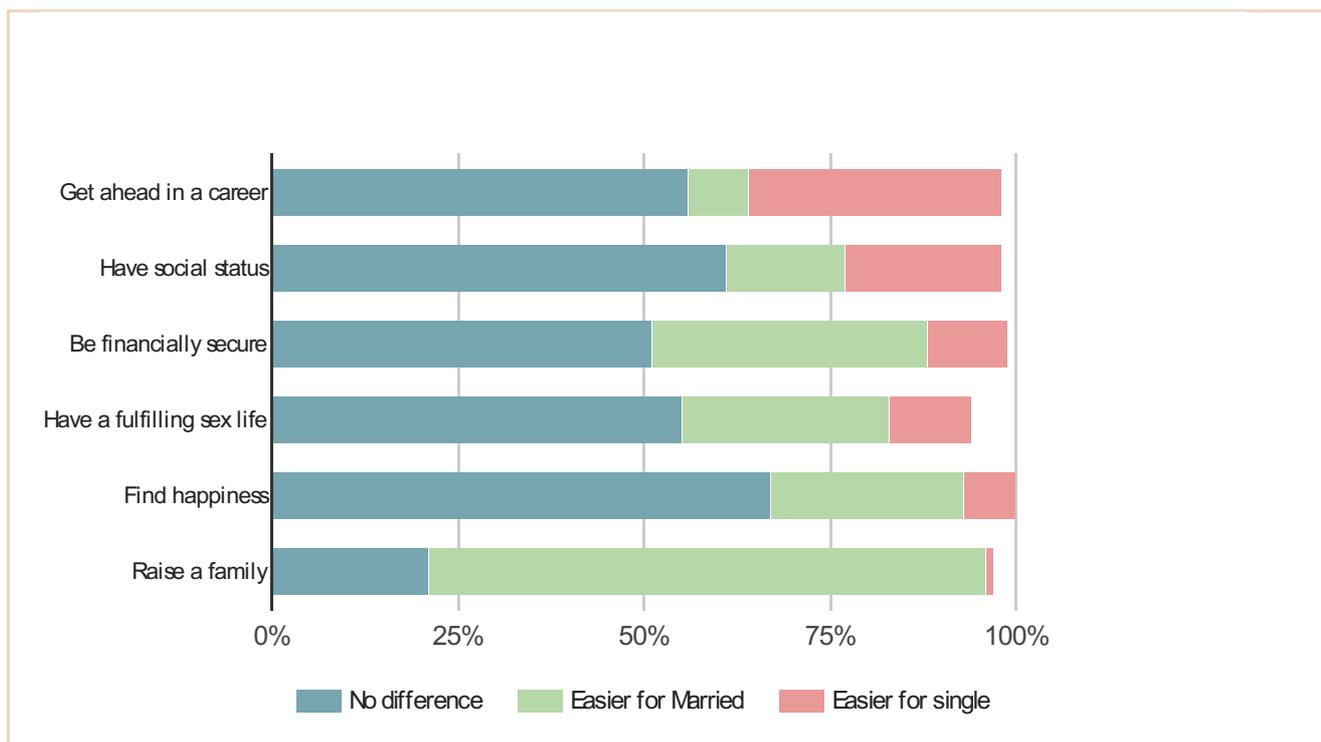
שינויים בדפוסי נישואים בארה"ב לאורך השנים

בהשוואה ל-72% ב-1960	ב-2010 רק 51% מהבוגרים (מעל גיל 18) היו נשואים
ב-2010 רק 21% בגיל זה היו נשואים, בהשוואה ל-59% ב-1960	הירידה בנישואים בולטת בעיקר אצל צעירים (גילאים 18-29)
בהשוואה לצעירים בגילאים אלה ב-2010	בשנות ה-70 לצעירים בגילאי 18-24 היה סיכוי גבוה ב-20% להתחתן
עמד ב-2006 על 27 גברים ו-26 נשים, בהשוואה ל-23 גברים וכ-20 נשים ב-1970	גיל הנישואים הממוצע בארה"ב
עמד ב-2012 על 26.6 לנשים ו-28.6 לגברים	הגיל החציוני של נישואים ראשונים
עמד ב-2012 על 21.9 לנשים ו-23.5 לגברים	הגיל החציוני למגורים עם בן זוג
עמד ב-2010 על 28%, בהשוואה ל-15% ב-1960	שיעור הרווקים מעל גיל 18 בארה"ב (שמעולם לא נישאו)
עמד ב-2008 על 59%, ובשנת 2011 גדל ל-64%	שיעור הרווקים בגילאי 25-29
עמד ב-2008 על 45%, ובשנת 2011 גדל ליותר מ-50%	שיעור הרווקות בגילאי 25-29

References:

- Cohn, D'Vera. 14.12.2011. Marriage Rate Declines and Marriage Age Rises. Pew Social Trends.
- Santillano, Vicki. 26.1.2010. Why Millennials Attach More Value to Friendships. Divine Caroline.
- Manning, Wendy D; Brown, Susan L, and Payne, Krista K. 2013. Two Decades of Stability and Change in the Age at First Union Formation. Bowling Green State University: National Center for Family and Marriage Research.
- Russell, Cheryl. 15.2.2012. Young People Won't Vote In 2012 . The New Republic.
- Drake, Bruce. 7.3.2014. 6 new findings about Millennials. Pew Reasrch Center.

Single vs. Married? Most millennials View No Difference

Reference: Wang, Wendy and Taylor, Paul. 3.9.2011. For Millennials, Parenthood Trumps Marriage. Pew Research Center: Social & Demographic Trends.

Note: Based on ages 18-29, n=536.

ראוי לשים לב לאפקט של המסה הקריטית (שכחות חברתית), שכן כאשר תופעת שוליים מתרחבת ונעשית שכחה וכולטת בחברה, הלגיטימציה שלה עולה במקביל. במלים אחרות, היא עוברת תהליך נורמליזציה. הרווקות עדיין אינה נחשבת לאופציה עדיפה, אבל היא כבר לא בגדר סטייה חברתית. עצם העובדה שנעשים מחקרים סוציולוגים על סטריאוטיפים ודעות קדומות כלפי סינגלים, משקפת את המגמה של שינוי תפיסות וערכים בתחום הזה, שהרי תחילתו של שינוי הוא בניטור סטיגמות, ביקורת עליהן ובהמשך גם ניסיונות לתיקון המעוות. למעשה, משתרשת תפיסת ביניים - פשרנית יותר - שאומרת, שכדאי ורצוי להתחתן לפחות פעם אחת, אך אם לא מימשת את האופציה הזאת, זה לא "סוף העולם", ואפשר לקיים חיים מלאים גם כסינגל/ית.⁵ התפישה הזאת בולטת במיוחד בקרב צעירים, עד כדי כך שהיא הפכה לאחד מתווי ההיכר של דור ה-Y בעולם כולו.⁶

בישראל מוסד הנישואים עדיין איתן, והנורמה ש"חשוב להתחתן" עדיין מושלת בכיפה.⁷ עם זאת עיתוי הנישואים משתנה. הגיל הממוצע של נישואים ראשונים בישראל נמוך מזה שבמדינות המערב,⁸ בעיקר בשל משקלן הדמוגרפי של הקבוצות המסורתיות באוכלוסיה הישראלית (חרדים ומוסלמים), אבל הוא עולה בהתמדה.

אם בעבר נטו צעירים בארץ, בעיקר במגזר היהודי-חילוני, להינשא בתחילת שנות העשרים לחייהם, הרי שכיום מועד הנישואים נדחה עד לשלהי שנות העשרים, ולעיתים אף מעבר לזה.

הגיל הממוצע של נישואים ראשונים באוכלוסיה היהודית במהלך 40 השנים האחרונות עלה ב-3 שנים לגברים וב-4 שנים לנשים. באותן שנים שיעור הגברים הרווקים בגילאי 25-29 יותר מהוכפל ושיעור הנשים הרווקות בגילאים אלה כמעט שולש.⁹

שינויים בגיל הנישואין הממוצע בישראל

שנה	גיל הנישואין הממוצע בישראל בקרב חתנים יהודים שנישאו לראשונה	גיל הנישואין הממוצע בישראל בקרב כלות יהודיות שנישאו לראשונה
2011	28.1	25.9
1970	25	21.8

מקור: לשכה מרכזית לסטטיסטיקה. 18.7.2013. הודעה לעיתונות: לקט נתונים לרגל ט"ו באב, תשע"ג - 2013.

שינויים בשיעור הרווקים/ות בישראל בני 25-29

שנה	שיעור הגברים הרווקים בגילאי 25-29 באוכלוסיה היהודית	שיעור הנשים הרווקות בגילאי 25-29 באוכלוסיה היהודית
2011	65%	46%
2000	54%	33%
1990	42%	22%
1970	28%	13%

מקור: לשכה מרכזית לסטטיסטיקה. 18.7.2013. הודעה לעיתונות: לקט נתונים לרגל ט"ו באב, תשע"ג - 2013; לשכה מרכזית לסטטיסטיקה. מרץ 2013. נשים וגברים 1990-2011. סטטיסטיקל 132.

שינויים בשיעור הרווקים/ת בישראל בני 35 ומעלה

שנה	אחוז הגברים הרווקים (בני 35 ומעלה)	אחוז הנשים הרווקות (בנות 35 ומעלה)
2006	5.5%	6%
1994	3.8%	4%

מקור: לשכה מרכזית לסטטיסטיקה. 2008. שנתון סטטיסטי לישראל.

הצעירים מעדיפים היום לבלות, לראות עולם, ללמוד, להתנסות ורק בשלב מאוחר יותר להינשא, אם בכלל.¹⁰

הלגיטימציה החדשה לרווקות מתמשכת משתקפת גם בתקשורת העממית. כך, למשל, אתר החדשות הפופולארי Ynet מקדיש מדור שלם, אמפטי בגישתו, לרווקים שנקרא "הרווקיה".¹¹ באופן כללי השיח סביב הרווקות והקשריה התרבותיים והכלכליים התעצם מאד בשנים האחרונות, והוא מוצא את ביטויו בין השאר בשיחות חולין, בדפי הרשתות החברתיות ובבלוגים השונים.

מגיב לכתבה ב-Ynet: "לא לכל אחד זה מתאים כל הקטע של משפחה וילדים, ותהיה הסיבה אשר תהיה, זה עדיין לא אומר שהבן אדם לא בסדר! זה עדיין לא אומר שחיינו יהיו מושלמים ברגע שיתחתן ויביא ילדים. לאחד זה אושר ולשני גיהינום. והיום אנחנו יודעים את זה טוב יותר כי אנחנו כבר לא מתחתנים כל כך מהר או עם בני הזוג הראשונים שבאים לחיינו. ישכילו להבין ההורים (למרות שהם בחיים לא) שאנחנו דור אחר וזה לא הרבר הכי חשוב ונשגב לאושרנו."¹²

אם בעבר הרווקות נחשבה לשלב מעבר, במסגרת תהליך ההתבגרות וההתמסדות, היום היא נתפסת כתקופת חיים בפני עצמה, עם מאפיינים וסגנון חיים אופייניים (להרחבה בנושא זה ראו: הילד בן 30 - בגרות מעוכבת). הצירוף בין

רווקים שטרם התחתנו עדיין וגרושים שלא התחתנו בשנית אחרי הפרידה יוצר תופעה חברתית חדשה של שיעור גבוה מאוד של אנשים שחיים ללא בן/בת זוג קבוע/ה (סינגלים).

אסוציאציות טיפוסיות למילה "רווקות" בקבוצת המיקוד:
 "כיף, חופש, הנאה, רגעי וחולף כמעט בלי לשים לב"
 "כיף מצד אחד, אבל פחד שיהפוך למצב קבוע"
 "חופשיות, לפעמים לא טובה"
 "תקופה טובה, מסיבות, להכיר אנשים חדשים"
 "יפה מבחון, ריק מבפנים"
 "עבר, חופש"
 "חיים סוערים. שמחה שאני מאחורי זה"
 "לחגוג והרבה, לצאת לדייטים טובים, רעים והזויים"
 "החופש טוב בה. הידיעה שאתה ארון לעצמך, וכל החלטה שתחליט תשפיע רק עלייך"
 "החופש הוא תמיד טוב. אם יש רצון לעשות משהו, ההחלטה היא רק שלי. אבל עם החופש הזה מגיעה גם הבדידות בשלב מסוים שהיא פחות טובה"
 "טוב שאתה לא יודע לאן יוביל אותך הלילה ואת מי תפגוש בדרך. פחות טוב החלק שאתה חוזר לישון לבר"
 "רוצה להישאר רווקה חופשיה ורוצה להיות בזוגיות מחייבת!!! אפשר?"

ילדים והורים סינגלים בו זמנית

צעירים בישראל
 עוז אלמוג

אין הגדרה אחת למושג "רווק", המקובלת על כל החוקרים.¹³ הסטטיסטיקות הרשמיות של הלמ"ס, משרדי הממשלה, גופים ועמותות מתייחסות בדרך כלל להגדרה המסורתית - "לא נישא".¹⁴ עם זאת, נראה כי מבחינה מהותית ההגדרה היותר קולעת היא "אדם שאינו נשוי כרגע (unmarried/ single), גם אם בעבר היה נשוי".¹⁵ לכן, גם פרודים, גרושים ואלמנים נכללים בקטגוריה "רווק". בשפה העברית נהוג יותר להשתמש במילה "פנוי" לתיאור הקטגוריה הסוציולוגית הזאת. חשוב להדגיש שהמושג "פנוי" בהווה הישראלית מתייחס לרווק שחצה את גיל הנישואים המקובל, והמשמעות היא בדרך כלל ש"השעון מתחיל לתקתק" (בעיקר לנשים) ושהחברה מתייחסת אליו/ה כאל מי שנמצא/ת ב"קבוצת סיכון", או כמי ש"הרים ידיים".

יש נקודת זמן מסוימת, בעיקר בישראל, שבה החברה אינה מאיצה ברווק להתחתן, ומקבלת אותו כ"לא נשוי". הדבר מתרחש בדרך כלל בראשית שנות הארבעים (אצל הנשים הגיל קריטי יותר בשל מגבלות הפריזון).¹⁶

לאלה שבחרים להישאר רווקים מתווספים עם השנים יותר ויותר גרושים שלא ממהרים או מתקשים להתחתן בשנית. תופעת הסינגלים ("פנויים-פנויות" בשפה העממית) החלה להתרחב כבר בשנות השמונים, אבל נראה שבשנים האחרונות היא מתפשטת והופכת למאפייין תרבותי. הכוונה היא לגברים ונשים שמצבם האישי הרשמי הוא גרוש/רווק/אלמן, וגילם הוא מעל 24 ובדרך כלל אף מבוגר יותר.¹⁷

ב-2012 פרסם סוציולוג מאוניברסיטת ניו יורק בשם אריק קליינברג (Klinenberg) את הספר "Going Solo" שכותרת המשנה שלו היא "על העלייה יוצאת הדופן וכוח המשיכה המפתיע של החיים לבד".¹⁸ קליינברג מתאר בו כיצד נוצרה שכבה רחבה של אנשים שחיים לבד, מקצתם מאילוץ ומקצתם מבחירה.¹⁹

פרופ' אריק קליינברג בראיון לכלכליסט: "מעולם לאורך ההיסטוריה לא חיו כל כך הרבה אנשים לבד, זאת דרך חדשה לחלוטין שקיימת רק 50-60 שנה. בעבודה על הספר הרגשתי כמו אנתרופולוג שמגלה אי ועליו אנשים שמעולם לא נחקרו. כולנו ידענו את זה, חיינו בתוך זה, אבל לא הבנו את ממדי התופעה. ואני לא רואה את הגלגל מתהפך. אולי אם הכלכלה תתרוסק לחלוטין, מדיניות הרווחה תתמוטט, ואנשים לא יוכלו להרשות לעצמם לגור לבד. אבל עד שזה יקרה, עוד ועוד אנשים ימשיכו לחיות לבד".²⁰

אחוז משקי הבית שכוללים אדם אחד (מדינות נבחרות)

מדינה	אחוז
ארצות סקנדינביה	40%-47%
יפן	31%
בריטניה	34%
איטליה	29%
רוסיה	25%
ברזיל	10%
הודו	3%
חברת המחקר יורומוניטור מעריכה שבין השנים 1996-2006 מספר משקי הבית של סינגלטונים בעולם כולו זינק ב-33%	

מקור: צוריאל הררי, קרן. 12.10.2012. לונלי פלאנט. כלכליסט.

בישראל התמונה דומה. כשבוחנים את משקי הבית הפרטיים (לא כולל אנשים שחיים בקיבוצים או במוסדות), עולה כי מ-1970 עד 2010 גדל מספר משקי הבית הסינגלטוניים (אנשים שחיים לבד ומנהלים משק בית של אדם אחד) בכ-30 אחוזים. אם בודקים רק את משקי הבית במגזר היהודי-חילוני השיעור גבוה בהרבה.²¹

זה שינוי דמוגרפי ברמת המאקרו, ופירושו המעשי הוא שחלק משמעותי מאוכלוסיית ישראל חי לבד או במסגרת משפחה חד-הורית. אם מוציאים מהסטטיסטיקה הזאת את הקבוצות המסורתיות (יהודים דתיים וחרדיים, ערבים ודרוזים) ובודקים את האוכלוסייה היהודית-חילונית בלבד - התמונה דרמטית ומטלטלת עוד יותר. השינוי הזה דרמטי במיוחד בקרב צעירים בטווח גיל הנישואים המסורתי (25-35). הנה כי כן, בתל-אביב, "בירת הצעירים", עומד שיעור הרווקות בגילאי 25-29 על כ-70 אחוזים, ושיעור הרווקים באותה שכבת גיל עומד על למעלה מ-80 אחוזים.²²

העלייה בשיעור הרווקים לוותה גם בתמורות ביחסה של החברה כלפי סינגלים. תמורות אלו באו לידי ביטוי בדו"חות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מהשנים 1971 ו-1980, שבהם מסודרים הגברים והנשים בשתי קטגוריות בלבד של סטאטוס משפחתי: "רווקים" ו"לא-רווקים" (כלומר יש "רווקים" ויש "לא רווקים" שבהם נכללים נשואים, גרושים ואלמנים). החלוקה הזאת ממחישה הן את העובדה שתופעת הגירושין נחשבה בעבר לתופעת שוליים²³ והן את העובדה שהיא נתפסה באותה עת באופן סטיגמטי ולכן הוצנעה מהשיח באמצעות המושג המכובס "לא רווקים". על "פנויים", כלומר גרושים בגיל מבוגר, איש לא דיבר אז. מ-1999 חולקו הגברים והנשים בטבלאות הלמ"ס לשלוש קטגוריות: "לא-רווקים", "רווקים שלא נישאו" ו"פנויים" - שינוי שסימל את התמורה הדמוגרפית

רוב הסינגלים שייכים להורי דור ה-Y אבל שיעור הסינגלים בקרב ה-Y ניקים גבוה יותר מהשיעור של הסינגלים בדור ההורים כאשר הם היו בגילם. זאת מכיוון שגיל הגירושים יורד ומכיוון שלא מעט בנים ובנות אינם מוצאים בני זוג (מקצתם מביאים ילדים ללא בעל/אישה).

התוצאה היא שנוצרת שכבה דמוגרפית רחבה של אנשים ללא בני זוג המשתרעת היום על פני טווח גילים רחב. חלק גדול מהם מרוכז באזור תל אביב,²⁴ ומכתיב את הטון של העיר וסביבותיה: תרבות מגורים, בילוי, טיפול בילדים וכדומה.

ספרו של העיתונאי והסופר הצעיר יובל בן עמי מ-2012, "הקומדיה התל אביבית"²⁵ משקף את התופעה הזאת.

"וואו. בן כמה אתה?"
 "שלושים, נישאנו מוקדם. היינו חייבים, כי באנו מארצות שונות, אבל באמת אהבנו אז עשינו מזה חגיגה. אלה נישואים אמיתיים, ועכשיו יש סכנה שיהפכו לגירושים אמיתיים. ממש, אבל ממש, לא הייתי מעלה על דעתי שדבר כזה יקרה לי."
 "דיכאון."
 "לגמרי."
 "אבל גם אופק חדש."
 לגימה יחידה, שלי.
 "זה עוד יתברר."
 "והיא יודעת שאתה בכאלה ספקות?"
 "היא יודעת אפילו שאני מתנסה עם אחרות. זה חלק מהסכם שלנו שאמור לפתור דברים."²⁶

מה שעוד ייחודי לצעירים היום, הוא שרבים מהם נכנסים לקשרי זוגיות ונישואים בשעה שהוריהם מפרקים את החבילה הזוגית. כך נוצר משבר מוזר ודרמטי: בשלב שבו הילדים זקוקים לתמיכה, הכוונה והסתגלות לחייהם החדשים כבוגרים, הוריהם נקלעים לתקופה משברית משל עצמם ומתקשים לסייע לילדיהם נפשית וכלכלית. לא זו בלבד, אלא שההורים השבורים מצפים במקרים רבים לסעד נפשי מילדיהם הבוגרים. הם חושפים את מצוקותיהם לילדיהם ומקרינים פגיעות וחוסר אונים.

סמדר שילוני: "ילדים בדור הזה רואים את ההורים שלהם באור אחר, פגיע, חסר אונים, חשוף, ומנסים לעכל את המקום החדש שלהם ולהבין מה דורש מהם המקום הזה."²⁷

ההשפעות של מהפכת הזוגיות, שניתן לכנותה מהפכת התפרקות-הזוגיות-המתמידה, הינן מרחיקות לכת, ונותנות את אותותיהן בשנים האחרונות בתחום הדיור, הכלכלה, החינוך ואפילו במפלס האושר האישי. לפתע התברר שדווקא המודרניזציה, הפלורליזם והעלייה ברמת החיים יכולים להגדיל את רמת האומללות. ואולי זו בכלל אומללות זמנית - שלב ביניים בדרך לחברה עם כללי משחק חדשים ומסגרות חברתיות מעודכנות.²⁸

מחיר הרווקות

הרווקות המתמשכת מייצרת לא מעט סבל וכאב.²⁹ רבים מספרים בכנות נוגעת ללב על תחושת בדידות, על הקושי הכלכלי³⁰ והנפשי לחיות לבד ועל מפח הנפש מדייטים שנגמרים ללא תוצאות חיוביות. גם החשש לאחר את הרכבת³¹ ולהישאר ללא צאצאים יוצר חרדות ודיכאונות.

בלוגרית צעירה: "אנחנו לא מסוגלים להיות מאושרים באמת בלי שקט פנימי שמתפתח כתוצאה מתהליך חשוב של השלמת ההתבגרות, יציבות רגשית ומחויבות. הקונספט של forever young מיצה את עצמו ולא הניב פירות. תחושת הבדידות היא רק אחת מתופעות הלוואי של הרווקות המאוחרת".³²

תגובה באתר להעצמה אישית: "גילאי שלושים (פלוס מינוס) אחרי תקופת לימודים זה גיל קשה. זה גיל שאנחנו כבר לא הילדות של אימא ואבא, אך עוד אין לנו משפחה משלנו (כי אנחנו רווקות). אז כן, חברים וחברות זה הכי קרוב למשפחה שיכול להיות לנו. [...] כמה שמיניות באוויר אנחנו הרווקים רווקות אמורים/ות לעשות?! אי אפשר לצפות מאתנו גם לפרנס את עצמנו (והרי אנחנו משלמים לבר ארנונה חשמל שכירות...) ואם נפוטר חלילה אז אין לנו בן/בת זוג להישען אליו. אז כן אנחנו חייבות להשקיע בעבודה. [...] אז כמעט האנרגיות (שנשארו לנו) נצא לתחביבים וחוגים שדורשים כוחות, ומסיבות ודייטים שהם רכבת הרים מסחררת שלא ניתן כל הזמן להיות בה. רכבת הרים בלונה פארק היא הכי קצרה מכל המתקנים לא?!"³³

צעיר כותב באתר היכרויות: "אני רואה את החברים שלי שמקטרים על אבטלה וכסף וחובות ושכירות או משכנתא ופקקים בדרך והילד חולה, אבל אני הייתי מתחלף אתם בצ'יק, כי יש להם אהבה גדולה. הם באים הביתה ויש להם מישהי שמחכה להם ופורשת זרועות ועוטפת ומחבקת באהבה ומגינה והיא אוזן קשבת ואני חוזר לבית המדהים שלי אחרי שנסעתי באוטו המדהים שלי מהעבודה המדהימה שלי והוא ריק. ריק. לפעמים יש בו את מגי שמנקה או את חואן שבא לשפץ ואת דפנה שהיא הלבדרורית שלי, אבל אלה בוודאי לא תחליף לחום והאהבה שהייתי משקיע בכיף בבית הזה."³⁴

צעירה כותבת ב-Ynet: "באתי לכאן היום כדי לבקש ממך שתעזור לי להחליף את הסרט בו אני גיבורה ראשית שקמה ומתעוררת לבר. סרט בו אני שבה מהעבודה ואין לי למי לספר חוויות. קשה להחזיק סרט שלם על הכתפיים לבר, לא חשוב כמה מוצלח הסרט. רוצה כבר להיות צמד."³⁵

צעירה כותבת באתר להעצמה אישית: "אני מדברת על חברות שהיו לי לאורך השנים, שכבר התחתנו או הקימו משפחה. מאז מהלך זה מצידן, מלווה אותי התחושה שהקשר איתן הוא בעיקר חד צדדי מצדיי. אמנם נחמד להן שאני מתקשרת, לפעמים הן מגדילות ראש ואפילו מתקשרות בעצמן... אנחנו יוצאות לבית קפה או קניות פעם בחודש חודשיים אבל בזה זה נגמר. הן בקושי מתקשרות, השיחות איתן מרדמות ואם אני לא טורחת להחיות את השיחה, השיחה שוקעת מהר מאד והופכת למונולוג מצדי שתגובות הביניים שלו (בהקצנה) הן 'כן' 'נכון', 'אין מה לעשות', 'מעניין'... זהו שאותי לא!! אני מרגישה שמדובר ב'חברות' אנמיות שלא מספקות אותי. הן כבר לא מתאימות לי. אני מרגישה עלבון צורב כאשר אני מגלה שלאורך זמן הקשר היחידי שנוצר, כמעט תמיד - נוצר ביוזמתי. עם הזמן גם אני נסוגה ומאבדת עניין בחברות כאלה."³⁶

ה"לבר" מודגש בעיקר בסופי שבוע ובחגים, כאשר כולם מתכנסים ומבלים בחוג המשפחה. החריגות אז בולטת ולכן גם כואבת יותר.

תגובה לכתבה: "נפרדתי מבן זוגי לפני כשלושה חודשים, גרנו ביחד. עכשיו כשאני לבר, וכל החברות שלי בזוגיות, או רווקות שילדו ילד ועסוקות בילד שלהן, נשארתי בעצם ללא חברות. [...] אני מחפשת קבוצת תמיכה/ חברות. סתם כדי לצאת לקפה, או לסרט ואפילו לנסוע לחופשת סקי בחו"ל. אני עובדת, והולכת לספורט 4 פעמים בשבוע, ונפגשת עם בחורים דרך האינטרנט, אבל כשמגיעים החגים או שיש-שבת, קצת מרגישים בדירות."³⁷

המחשה לעד כמה בעיית הרווקות (או יותר נכון היעדר זוגיות יציבה) מטרידה את הצעירים אפשר לראות בבלוגיה "מה וזה". מערכת האתר הקדישה לנושא קטגוריה שלמה, שכותרתה חצי משועשעת חצי עצובה: "אלכסון זה אסון?!" זה לשון הפתיח: "האם החורף הזה הוא בסימן רווקה וטוב לי? או שמא אלכסון הוא אסון...ספרו לנו על התכניות וההכנות שלכם לחורף הקרוב!"³⁸

בלוגר צעיר: "אלכסון זה לא אסון, זו פשוט כמעט אותה מילה. [...] יש אלכסונים שכל הזמן מנסים לפגוש אלכסונים אחרים, והם משום מה לא מתייאשים בכלל, מה קורה לכם אלכסונים שלא מתייאשים בכלל, למה אתם לא מבינים רמזים?! או יותר נכון מהיכן אתם סופגים את כל התושייה הזאת! ויש אלכסונים שוויתרו על אלכסונים אחרים כבר מזמן."³⁹

מדוע הם אינם ממהרים להתחתן?

להלן מספר סיבות אפשריות לתופעה של דחיית הנישואים:

העלייה בתוחלת החיים

החלטות של אנשים לאורך מסלול החיים - מתי ללמוד, להתחתן, להיכנס להיריון, להתגרש ועוד - מושפעות באופן ישיר ועקיף מההערכה שלהם לגבי מספר השנים שנותרו להם לחיות.⁴⁰ לכן טבעי שבעידן שבו תוחלת החיים מתארכת, גם מועד הנישואים נדחה.⁴¹

הסביבה לוחצת פחות

בעבר הצעירים, ובעיקר הבנות, היו נתונים תחת לחץ חברתי להתחתן עד גיל שלושים גם במחיר של התפשרות. אצל רבים הדבר השאיר צלקות נפשיות,

והביא להחלטה להימנע מללחוץ על ילדיהם בנדון. הלחץ אמנם קיים גם היום, אך השכיחות והעוצמה פחתו מאוד. למעשה, היום במשפחה הפלורליסטית, שבה מתקיימים יחסי חברות כמעט שוויוניים בין ההורים לילדים, ההורים מתפקדים יותר כיועצים בתחום הנישואים ולא כקובעי דעה.

סטודנטית בת 28: "לנו יש פור של 10 שנים. אנחנו דור שיותר לוקח את הזמן. נותנים לו זמן לחשוב על הדברים. מי נותן את הזמן? הסביבה. פחות שופטים אותנו. בת דודה שלי בת 40. היא התחתנה בגיל 28 וכולם אמרו עליה אז כמה היא התחתנה מאוחר. אני היום בת 28 ואף אחד לא אומר לי כלום ולא לוחץ. מתי ההורים שלי יתחילו לדאוג? אולי כשהילדים של החברים שלהם יתחילו להתחתן, אבל זה בדרך כלל לא קורה. זה זה חה. לדעתי בסביבות גיל 33 השעון יתחיל לתקק לי. אצל הבנים יש אפילו יותר חופש תנועה. הרי הם לא צריכים ללדת."

הסביבה לא לוחצת באופן ישיר, אך בכל זאת מקובל לסייע. רבים מהצעירים מקבלים בהבנה, בחיוך ואפילו ברצון את העובדה שקרוביהם ומקורביהם מתגייסים לטובת מציאת שידוך. אלו יכולים להיות אימא, סבתא ובמקרים רבים גם החברות והחברים.

צעיר כותב ב-Ynet: "הראשונה שהפכה את העניין (מציאת בת זוג) למשרה מלאה היא אימא שלי, שכפרה עליה כבר רוצה להיות סבתא, והבן הבכור שלה לא מקדם עבודה את האינטרס. לכן, היא עושה זאת לבד. לא אחת אני מקבל טלפון בשעות העבודה ממנה. זה סימן שמהו רע קרה, או שהיא מנסה לסדר לי עוד בחורה. [...].
ברגע ששומעים שאני רווק הם פולטים שמות של מועמדות, ותוכנות אינטרנטיות נפתחות ונסגרות, הכל על מנת למצוא לי את המיועדת. מצד אחד יש בזה כף מסוים, שיש הרבה אנשים טובים שעוזרים לי ומוכנים לחתום עליי כמו שאומרים בעולם הפשע. מצד שני, היי, אני לא חולה, אני רווק. אני עולם שלם של רצונות, תשוקות, דעות ומאוויים, ואין לי בת זוג. סו פאקינג וואט?⁴²"

צעיר בן 31: "את לא תאמיני מה סבתא שלי מוכנה לעשות כדי שאני אכיר בחורה ואתחתן. בגיל 76 היא החליטה להתחבר לפייסבוק. היא אמרה לי ששם היא תמצא לי הרבה בחורות..."

לומדים מהטלוויזיה

בעבר היה מקובל שרק בתקופה הסטודנטיאלית רצוי לחיות במסגרת של צעירים "זרים" ששוכרים דירה במשותף. עם הזמן סדרות טלוויזיה פופולאריות, כמו 'שלושה בדירה אחת', 'סיינפלד' ו'חברים', העבירו מסר שמסגרת כזאת אפשרית ואפילו עדיפה על מסגרת זוגית, בעיקר בתקופת הביניים. וכאמור, תקופה זו הולכת ומתארכת אצל ה-Yניקים.

הלגיטימציה לחיות בזוגיות ללא נישואים פורמאליים

התפיסה הרווחת בארץ היא עדיין שנישואים הם המסגרת הטבעית לאדם, והרוב המכריע של היהודים בישראל ממסד את הזוגיות שלו באמצעות רישום פורמאלי של נישואים. עם זאת, ממדי המגורים המשותפים של בני זוג שאינם נשואים זה לזה עולים בישראל בהתמדה (אלה שבחורים להקים משק בית משותף ללא נישואים נקראים "ידועים בציבור" - להרחבה בנושא זה ראו: [הרי את מקודשת לי בינתיים - הזוגיות החדשה](#)).⁴³

למעלה מזה, יותר ויותר אנשים חשים שהמסגרת הזוגית והמשפחתית (בעיקר זו המאריכה ימים) אינה מתאימה לאופיים ולסגנון חייהם הרצוי. הם אמנם עדיין מיעוט זניח מבחינה דמוגרפית, אבל המיעוט הזה "יוצא מהארון" ומשקלו גדל בהדרגה, בין היתר בעקבות העלייה בשיעור הגירושים והסינגלים.⁴⁴

צעיר כותב ב-mako: "אל תעשה את זה, כנאדם תחשוב טוב טוב אם אתה צריך את המסמך הזה של הרכנות כדי להצהיר על הזוגיות שלכם. בשביל מה, באמת? בשביל שיפור התנאים בביטוח החיים? בשביל הכרה של המדינה בזוגיות שלכם? כדי לשמח את ההורים ולהראות לחברים שלכם שאתם חלק מהמיינסטרים? למה לעבור את כל הפרוצדורה המיותרת הזאת? פשוט תהיו ביחד. אפילו תעשו ילדים אם אתם רוצים. אפילו תקראו אחד לשני בעלי ואשתי אם זה עושה לכם את זה. אבל אם זה לא באמת חשוב לכם, תוותרו על כל הקטע של הטבעת והחופה. זה יכול לעשות לכם את החיים כל-כך הרבה יותר פשוטים."⁴⁵

הקושי להכריע והנטייה לדחות דברים

אחד המאפיינים של דור ה-Y הוא ההתלבטות המתמדת עד הרגע האחרון, ולפעמים גם אחרי הרגע האחרון. התסמונת הזאת משפיעה גם על השאלה עם מי ומתי להתחתן. כיוון שהם חוששים "לסגור אופציות" (ביטוי שכיח אצל הצעירים) הם משהים את ההחלטה עוד ועוד. לעיתים, גם לאחר ההחלטה להתחתן, נמשכת ההתלבטות ומובילה לביטול האירוסין.

מראיין: "האם יש לך מודעות שדחיית גיל הנישואין יכולה להוות בעיה בכניסה להריון. האם זה סיכון שאת לוקחת בחשבון?"
צעירה בת 30: "זה יושב לי בראש אבל אני לא ארוץ לחפש חתן. זה לא מלחיץ אותי כי עכשיו אני לא רוצה לחשוב על זה. נתמודד עם זה כשנגיע לשם, אם נצטרך להגיע לשם."

תגובה לסטטוס אישי שפורסם ב'סטטוסים מצייצים': "יש הרבה בנות איכותיות בארץ, וגם בנים איכותיים ... אנחנו פשוט קצת מבולבלים לגבי הבחירות שלנו ... רצים אחרי חומריות, חיצוניות [...] רק צריך להחליט מה אנחנו רוצים ... וכל אחד עושה זאת בדרך שלו ..."⁴⁶

מתוך כתבה ב-mako: "זאת הדילמה הנצחית שמטרידה כל גבר שעומד לחתום על זוגיות ממושכת: האם עדיף להיות נשוי שמגדל יורשים אבל תקוע עם אותה בחורה לשארית חייו, או להישאר רווק, שקופץ ממיטה למיטה אבל נתקף בדירות בכל פעם שהוא רואה משפחה מאושרת בפארק? דילמת השוואה הזאת דורסת לנו את התאים מאז שפלשו לאמצע העשור השני ועד לדהירת השבועה לכיוון הארבעים - ולא נראה שמהו צפוי לעצור את הסכיזופרניה. כל זכר בוגר שלא התאפסן על צ'יקה מספסלי התיכון, מגיע לרגע שבו הוא חייב למסמר עמדה ולבחור בין התפזרות הרווקות לבין הסגר הזוגיות, והפלונטר רק הולך ומסתבך."⁴⁷

בלוגרית צעירה: "מה שעוד יותר מפחיד אותי, זה לשמוע על כאלה שמתארסים וממש לפני החתונה מבטלים. גם זה הפך למיני טרנד. אני תוהה מה כבר יכול היה לקרות? איך אפשר לעבור ממצב של להחליט לחיות את כל החיים שלך עם בן אדם מסוים ובתוך זמן ממש קצר להחליט אחרת? [...] יצאתי לפני כמה זמן עם מישהו ודיברנו על עניין ה-engaged בפייסבוק שקופץ לנו בממוצע בערך פעמיים בשבוע. אמרתי לו כמה זה מלחיץ שכולם מסכיב מתחתנים. הוא לא הבין מה מלחיץ אותי. עניתי לו שמלחיץ אותי כל העניין הזה של להתחייב למישהו אחד כל החיים ושאתה חייב להיות בטוח בבן אדם שאתה בוחר בו, מכל הבחינות. הוא ישר אמר 'במקרה הכי גרוע מתגרשים'."⁴⁸

ההתלבטות המתמדת גובה לא פעם מחיר רגשי כי היא יוצרת מערכת ציפיות מאמירה וחוסר שקט נפשי:

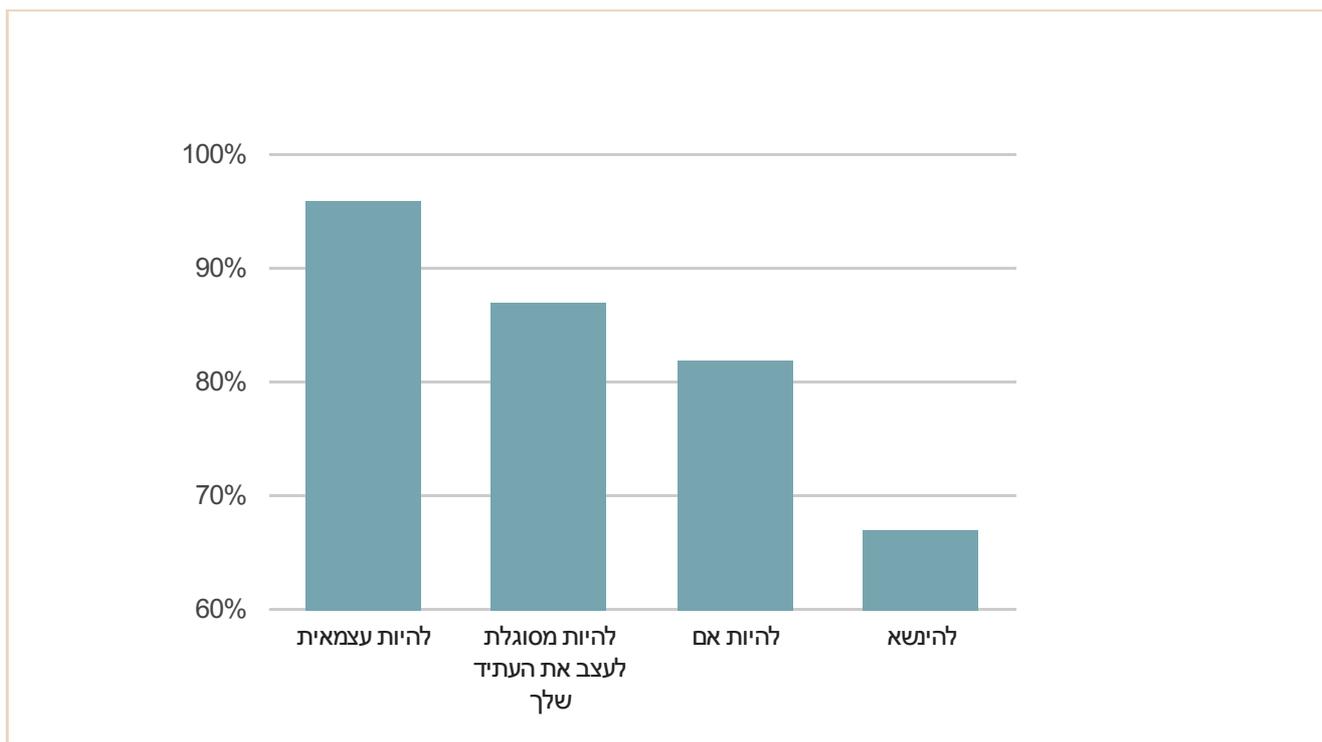
צעירה כותבת באתר היכרויות: "ככה היה לי עם החבר שלי, לקח לנו שנתיים עד שהרגשנו ש'זה זה'. הצעת הנישואים היתה כובשת לבכות, הוא לקח אותי למגדל אייפל ובטופ שלף טבעת מול כל כך הרבה אנשים שמחאו כפיים. הרגשתי כמו בסרט, הייתי בסחרור חושים, סיפרתי לכולם, הרצתי את הפנטזיה בראש איך יהיה לנו מאיפה נגור ועד שמות לילדים. אבל תאריך לא היה לנו, החלטנו שנתחתן כשנחסוך קצת כסף, כשנסיים את הלימודים ונמצא עבודה יציבה, כלומר, בעתיד הלא ידוע. לא חשבנו שזו בעיה, הרגשתי שמספיק לי כרגע תחושת הביטחון שנובעת מכך שיום אחד נתחתן. [...] בינתיים, תוך כדי שאנחנו מתלבטים בינינו איך נתחתן ומתי, ומה יהיה סגנון השמלה או הקונספט של האירוע, החברים שלנו התחתנו בקצב מסחרר. מצאנו את עצמנו בחתונות יפות של אנשים שהחליטו להתחתן הרבה אחרינו, שלא לקחו את הזמן. שנה הפכה לשנתיים וחצי, עד שנמאס לי לשמוע על עוד אחת שהתחתנה, כשאני הייתי אמורה להתחתן לפני כולן. בזמן הזה, אני חייבת להודות, צברנו כעסים ובניגוד לזוגות שרבים ריבים רגילים, אצלנו האיום של ביטול החתונה ריחף מעל הראש כל הזמן. [...] אני רק חושבת שלא כדאי לדהות הרבה זמן משהו שהוא אמיתי."⁴⁹

חוסר בשלות

בפרק הילד בן שלושים - בגרות מעוכבת תארנו בהרחבה את הבגרות המושהית של הדור הזה, ואין ספק שהתופעה הזאת משפיעה גם על תזמון הנישואים. במלים אחרות, כאשר שלב המעבר מילדות לבגרות מתארך, טבעי שגם מועד הנישואים יידחה.

באופן כללי נישואים שנולדו מבחירה חופשית, כפי שנהוג בעולם החילוני, מצריכים רמה מסוימת של עצמאות, בשלות ומוכנות נפשית.⁵⁰ אבל רבים מהצעירים בעשור השני ואפילו בעשור השלישי לחייהם חשים שהם עדיין אינם בשלים להיכנס לעולם המבוגרים - כלומר להתחתן ולהוליד ילדים.

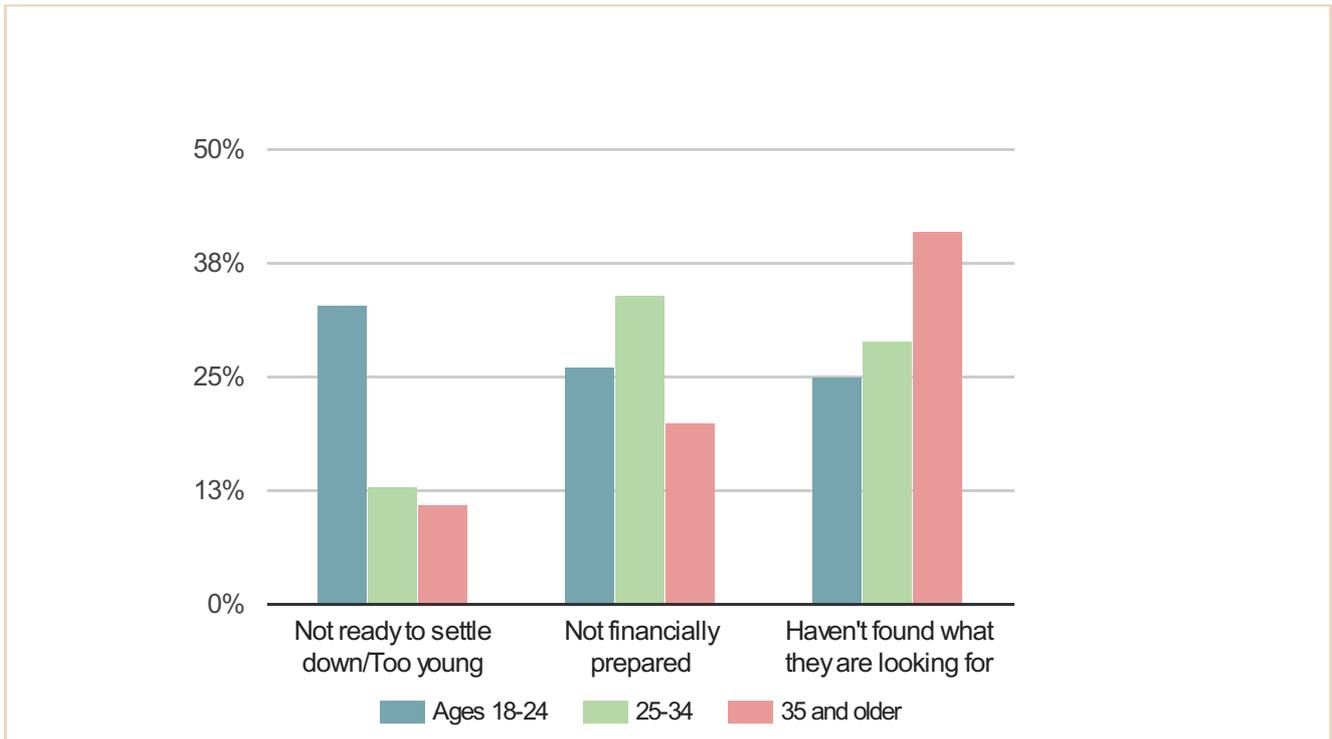
מהי המטרה החשובה ביותר בחיים של צעירות בנות 20-30 בעולם?

Reference: Pollak, Lindsey. 26.10.2010. How Millennial Women Are Shaping Our Future. Huffingtonpost.

הערות: עוד נמצא במחקר של-58% אין תוכנית להשגת המטרות שלהן. למעשה, היעדר תוכנית היא התוכנית בשלב זה של חייהן; לינרסי פולק היא מחברת הספר "Getting from College to Career"; המחקר בוצע בשיתוף עם חברת ליוויס והתבצע בחמש מדינות: אנגליה, צרפת, יפן, ברזיל וארה"ב.

Reasons for Not Being Married

Reference: Pew Research Center. 24.9.2014. Record Share of Americans Have Never Married.

Note: Based on those who never been married and want to get married or are not sure (n=369).

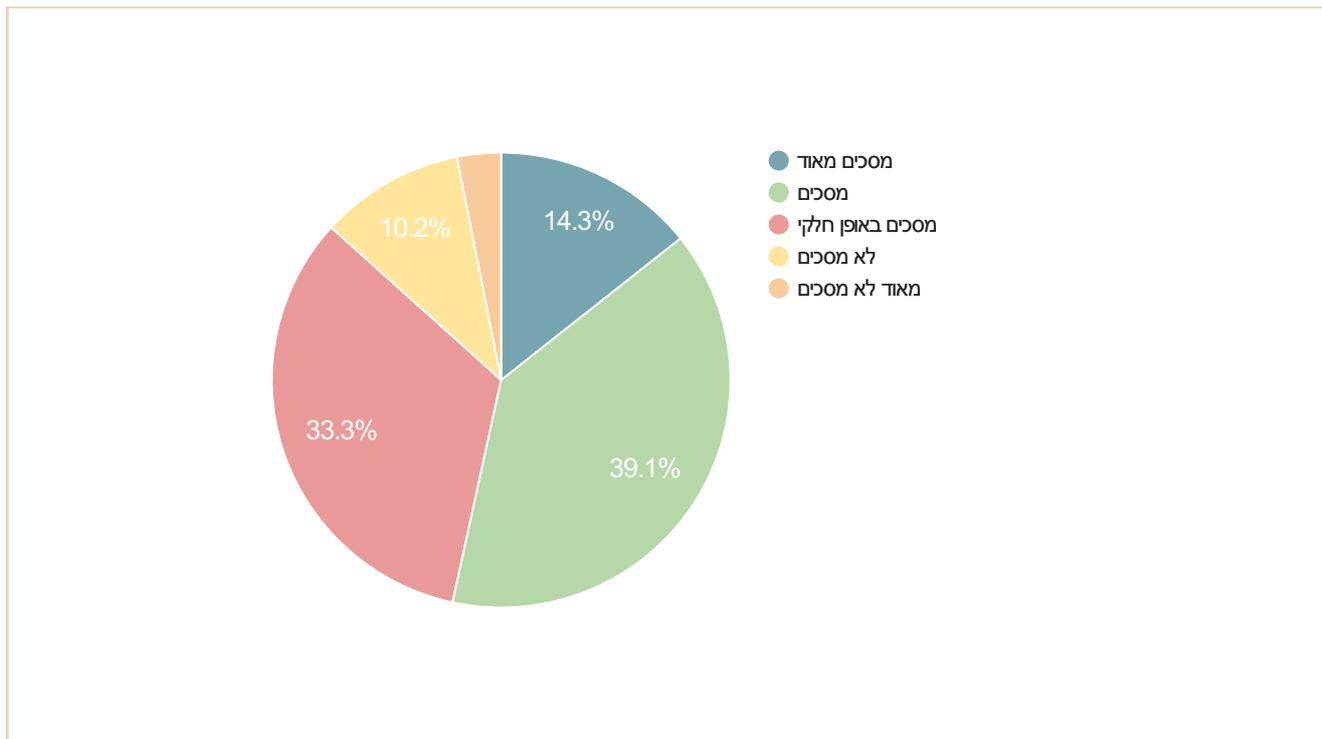
Volunteered responses of "Other" and "Don't know/Refused" not shown.

שאלה שהופנתה ליועצות בתחום היחסים: "אני בת 20 פלוס ועדיין לא יודעת מה אני רוצה מעצמי, לא מבחינה חומרית ולא מבחינה רוחנית. אני לא רואה את עצמי מגיעה כל כך מהר למנוחה ונחלה ויודעת בדיוק לאיזה כיוון לקחת את החיים שלי, אז איך אני אמורה לדעת עם מי אני רוצה לבלות את שארית חיי?"⁵¹

פחד מהתחייבות

רבים דוחים את ההחלטה גם מתוך חרדה להתחייב ולקחת אחריות ומתוך החשש להתנתק מההורים המגוננים.⁵² באופן כללי הם נרתעים מלהתחייב - קל וחומר להתחייבות (מחויבות) ארוכת טווח שסוגרת להם אופציות לתמיד.

להלן תכונה המשויכת לצעירים בישראל (בגילאי 21-34): "חוששים ממחויבות". עד כמה את/ה מסכים:

מקור: סקר פאנלס דצמבר 2015, נערך לטובת מחקר זה.

נתונים: הסקר נערך בקרב מדגם מייצג של 294 יהודים (לא דתיים) בגילאי 26-35.

הערה: הנשאלים קבלו בסקר רצף של 15 תכונות שאליהן נדרשו להתייחס. זו אחת התכונות שנכללה ברשימה.

כיוון שצעירים רבים מרגישים טוב עם בגרותם המושהית, הם דוחים את הנישואים, במודע או שלא במודע, כדי "להרוויח עוד זמן ילדות" וליהנות מכל האפשר מכל העולמות.

גרוש טרי בן 32: "אני הייתי נשוי ארבע שנים ואין מה לעשות, בשלב מסוים כשהשגרה נוחתת, כל מה שמעסיק אותך זה מציאות החיים הקשה. אתה יודע: משכנתה, להביא ילדים, להיפגש עם עוד זוגות או ללכת לתיאטרון, בקיצור דברים שמכריחים אותך להתבגר אפילו אם אתה לא מוכן לזה. אני הרגשתי כמו חצי מת, כאילו השיא מאחורי ועכשיו אני צריך להעמיד פנים ולשחק את המשחק של המבוגר וזה היה נורא ואיום ואגב, הרבה גברים נשואים מרגישים ככה."⁵³

נשוי בן 39: "אני מבטיח לך שחצי אם לא יותר מכל הבליינים שאתה רואה בפיק אפים, הולכים לישון וקמים עם תחושת ריקנות שאין דברים כאלו - ותאמין לי אני יודע כי יש לי חברים כאלו. בסופו של דבר הכול עניין של החלטה; אם אתה רוצה להתבגר ולהקים משפחה או להישאר רווק אינפנטיל שבגיל 40 ממשיך עם הפתיות של לצוד בחורות כל הזמן. עוזב אותך, זה מעייף."⁵⁴

גם כאשר נוצר קשר זוגי חיובי, הפחד ממחויבות (בעיקר בקרב גברים) קוטע במקרים רבים את מערכת היחסים. גם הקושי הכללי שלהם לקבל החלטות, קל וחומר החליטות גורליות, עומד להם לרועץ.

בלוגרית צעירה: "אני לא מפחדת מזוגיות, אני אוהבת בית, אוהבת שקיפות, כנות ונאמנות, אני פשוט מפחדת מה"נצח", נצח זה משהו שקשה לי לתפוס. אולי אני מפחדת מהמחויבות לנצח? איך בכלל אפשר להתחייב לנצח בעולם כו דינמי שבו גם אני מדי פעם משתנה. אולי בכלל יש לי בעיה עם קבלת החלטות וכאלו שנתפסות לגורליות?"⁵⁵

צעיר בן 27: "הרור שלנו הגיל מגיל צעיר לתמרן בין מספר פעולות. התעסקות בכמה דברים במקביל גרמה, מצד אחד, לעלייה במעמד האישה (נשים כאמור יכולות לעשות כמה דברים במקביל) ולהתפתחות מואצת של הטכנולוגיה. מצד שני, היא גרמה לכך שאנשים היום לא מסוגלים לשלם מחיר, כיוון שהם שואלים את עצמם למה לוותר אם אפשר גם וגם. למה לוותר על טיסה לחו"ל למרות שאני באוברדראפט, למה להיות רק זמרת אם אפשר להיות גם שחקנית (מקור המושג 'טאלנט'), למה להתחייב לכת זוג אחת אם אפשר להחליף. ממה שראיתי אצל החברים שלי זה משפיע גם על הרצון או האי רצון של כולנו להתחייב בכל התחומים. התעסקות בכמה דברים במקביל מבלי לשלם מחיר עשויה להסביר גם את תופעת האיחורים שאופיינית לנו. אנשים כיום משכנעים את עצמם שהם יספיקו גם את זה וגם את זה, גם אם במקרים מסוימים זה לא ריאלי. התמרון בין אפשרויות בדור שלנו הפך לטבע שני. הבעיה שבשלב מסוים התמרון בין פעולות הופך להיות תמרון בין אנשים, מה שגורם במקרים רבים לאינטרסנטיות ולעלייה באגואיזם. הצורך להספיק הכל והפחד מלהגיד 'אני לא יכול', מגדילה את הפוטנציאל לאכזב אחרים. לכן יותר קל לאנשים לדמיין תמיד מצב אידיאלי, שבו הם מספיקים הכל, ואחר כך את התקלות תמיד ניתן לתרץ ב'הייתה לי כוונה טובה'."

מתוך כתבה באתר Date show: "הדייט הראשון עובר מצוין, הדייט השני עוד יותר טוב. הסקס מדהים והדבר היחיד שמבאס בה הוא שכיף איתה עד כדי כך שהזמן עובר יותר מדי מהר. לאחר זמן מה היא ניגשת אליו ופותחת בשאלה הלגיטימית והבלתי נמנעת "לאן ממשיכים מכאן?". אני בטוח שאפילו לכן, הבנות שקוראות את הכתבה הזו, יראה הזוי אם הבחור ישיב לבחורה משהו כמו: "אני לא בטוח שאני מוכן למחויבות כרגע". אתם מבינים שבחורה כזו באה רק פעם בחיים ואם היא רוצה מחויבות אז היא תקבל אותה, ואני גם די בטוח שאותו בחור דמיוני מהסיפור היה מושך לכיוון המחויבות הזו. דמיינו שאותו בחור היה עונה לה בשלילה. בוודאי שלא היינו ממהרים להסיק שהוא מפחד להתחייב אלא שכנראה מסתרת סיבה אמיתית ועמוקה מבעד לתירוץ העלוב. [...] אם עברת מזמן את שנות ה-20 לחיך, אתה עדיין גר בבית ההורים ועוד לא בנית לעצמך קריירה מסודרת, כנראה שיש לך בעיה בכל דבר שקשור לאחריות ומחויבות. [...] אחת הסיבות לפחד ממחויבות יכולה לנבוע מפחד מפרדות נשית. אדם בעל אם שתלטנית אשר התערכה בכל תחום בחייו ולא איפשרה לו לנהל חיים עצמאיים עד גיל מאוחר, עלול להירתע ממחויבות כלפי אישה אחרת. [...] מוסד הנישואין המודרני מתאים במיוחד לצרכי האישה הקדומים אך הולך לחלוטין כנגד טבע הגבר. אי לכך ובהתאם לזאת, גבר אשר מקונן בו ה"אינסטינקט" ההישרדותי הקדום הזה בצורה חזקה, יתקשה מאוד להיכנס למחויבות עם אישה אחת למשך כל שארית חייו.⁵⁶

חוסר הבשלות, שפוגע ביכולת למסד מערכת יחסים שתאריך ימים, עלה בעיקר בראיונות עם צעירות. הן התלוננו על כך שאינן מוצאות משענת ועוגן של יציבות בגברים סביבן, שהפכו ילדותיים ותלותיים יותר. המוטיב הזה חוזר על עצמו גם בכלוגים השונים ובפורומים אינטרנטיים של צעירים שעוסקים בנושאים של זוגיות וקשר רומנטי.

צעירה בת 29: "זה לא תלוי רק בנו. היום לרוב החברות שלי קשה למצוא מישהו נורמאלי למערכת יחסים כי הבנים מתוסבכים לגמרי. הם לא מצליחים לקיים מערכת יחסים בריאה וזה נמשך עוד ועוד עד שזה נעשה בעיה כרונית. את מזהה את הבחור הדפוק והילדותי כבר אחרי עשר דקות ויודעת ששום דבר טוב לא יצא לך מזה."

תגובה לכתבה ב-Ynet: "יצאתי עם גבר שלא עובד כלל. לא שפטתי אותו על כך והייתי איתו הרבה מאוד זמן, לבסוף הבנתי שלא העבודה היא הבעיה (או הכסף), אלא חוסר הנכונות לקחת אחריות ומחויבות, חוסר יציבות ואי הידיעה מה אתה רוצה מעצמך גם אחרי גיל 30."⁵⁷

נכתב באתר היכרויות: "לאחרונה, הגברים שעברו בחיי היו בעלי פגמים בכל מני מובנים, חסומים, קשורים מדי לאימא שלהם, נשואים לקריירה, מתגעגעים לאקסית או פשוט מתקשים להתמודד איתי, בחורה עצמאית שיש לה דרישות יותר מאשר בוא לאסוף אותי - נצא לדרינג. מה כבר ביקשתי? גבר מאוזן, מחובר למציאות, שמוכן להתחייב ואין לו הזיות על העבר או הלוטמות לא מבוססים לעתיד? מסתבר שקשה למצוא אחד כזה."⁵⁸

חוסר הבשלות לא מאפיינת רק את הגברים. גם הצעירות מודות לא אחת, שהן עדיין לא בשלות לקשר זוגי רציני, שהן עדיין "לא שם". התחושה הזאת בלטה בראיונות ובקבוצות המיקוד שלנו.

בלוגרית ב-Ynet-יחסים: "אני לבד מבחירה, לא רוצה מסע משותף שטומן בחובו בדידות גדולה, רומן זול או איזה סטוץ חולף. לא רוצה לתהות עם עצמי איך זה שכל הגברים הדפוקים והלא בשלים לקשר נופלים עליי. הרי הם לא באמת נופלים, ואני לא באמת משדרת ומאשרת שאני פנויה וזמינה ללילה חולף שבסופו ארגיש ריקנות איזומה. זה לא אומר שאני לא טובה מספיק, שאני לא אינטליגנטית ומפותחת רגשית מספיק כדי לנהל מערכת יחסים בעלת עומק, כזאת שתפרה אותי. אני פשוט לא שם. עוד לא. [...] לא צריכה שהאביר על הסוס הלכן יציל אותי מעצמי."⁵⁹

ממצים ומשדרגים

ה-Yניקים נוטים למצות חוויות ולהשתעמם מהר, מה שמביא אותם לתור אחר ריגושים חדשים. יתרה מזאת, העולם הטכנולוגי הרגיל אותם לא לשמור אמונים למוצר ולשדרג מדי תקופה, שמשכה הולך ומתקצר. הדבר מטביע את חותמו גם על מערכת היחסים הזוגית ויוצר אצלם תפיסה ערכית של "זוגיות מתכלה". עצם הרעיון להישאר "תקוע" עם אותה בת זוג או אותו בן זוג כל החיים מטיל עליהם אימה.

סטטוס אישי שפורסם ב'סטטוסים מצייצים' וזכה למעל 3700 לייקים ו-70 שיתופים: "להתחתן זה כמו לשים את השיר האהוב עליך כרינגטון".
להלן מבחר תגובות טיפוסיות: "שעון מעורר"; "שזה כמו להתאבד, תכלס"; "חשוב להקשיב כשהיא אוכלת לך את הראש..."; "כדיוק!"; "חחחח וואי ענק !!"; "גאוני!"⁶⁰

צעיר בן 28: "אני משתעמם די מהר. קשר זוגי מצליח להחזיק אצלי כמה חודשים לא יותר. בכלל, אני בנאדם שלא יכול לעשות אותו הדבר יותר מדי זמן ותמיד מחפש שינוי בחיים. אני מרגיש שזה קצת דופק לי את הזוגיות."

תגובה לכתבה ב-Ynet: "בתור מי שיש לו משפחה תומכת ומלוכדת וזוג הורים מושלמים עוזרים, מפנקים אחד את השני, שותפים, חברים, מבליים יחד ואוהבים באמת, אני יכול להעיד על עצמי שאני לא נמשך לדבק הזה, למשפחיות הזאת, ואוהב לחוות ריגושים, כל פעם משהו חדש, מישהי חדשה, חוויה חדשה. לא מסוגל לחיות בצורה הבנאלית של ההורים שלי, והם די לא מרוצים מזה."⁶¹

מתוך "מלך החומום ומלכת האמבטיה": "כשאני לבד אני כל הזמן במתח, בהתרגשות, אולי עכשיו היא תבוא? אולי עוד חמש דקות. אולי מחר. יש טעם לחיי. כל רגע הם עשויים להשתנות, להתהפך, להפוך אותי. כשאני בזוגיות, כבר כלום לא ישתנה, איננה כבר לא תבוא, איננה כבר איתי, והיא כבר לא איננה, היא החברה שלי."⁶²

לכן כאשר נראה שהקשר כבר אינו מרגש כפי שהיה בראשיתו, רבים פשוט חותכים וממשיכים הלאה.

מתוך "חכמת הבייגלה": "אפילו כשאתה מגיע למשהו שחלמת עליו רבות ומאוד התאמצת כדי להשיגו, אז כשאתה בסוף משיג אותו אתה בכלל לא מבסוט מההישג וישר חושב על ההישג הבא, על הרצון הבא, על החלום הבא. אתה אפילו לא נעצר לשנייה, לעמוד לרגע, להתרווח, לטפוח לעצמך על השכם על שהשגת משהו שכל כך רצית וכל כך התאמצת בשבילו. פתאום זה נראה קטן, כלום, אפס אפסים. ברגע שהשגת את זה, זה מאבד את המשמעות בשבילך, ואתה מחפש מיד את האתגר הבא. אתה אפילו כבר שוכח שהשגת את מה שכל כך רצית בהתחלה, כי במהלך השגת המטרה, ככל שאתה מתקרב אליה, אתה כבר מציב לך מטרת חדשה, יותר רחוקה. אתה כבר רואה את המטרות האחרות שעומדות מעבר למטרה זו, מטרת ושאיפות גדולות יותר, ואז מעבר לזה. [...] וכך אתה כל הזמן רץ אחרי הזנב של עצמך, אך עם זאת בטוח שאתה הרבה יותר חכם מהכלב שלך."⁶³

לא רוצים להתנתק מהחברה

כיוון שדור ה-Y קשור בעבותות לחברים, רבים נוטים לדחות ככל הניתן את חיתוך "חבל הטבור" הקבוצתי, והדבר גורם להתארכות פרק הרווקות.⁶⁴

חופשיים ומאושרים

אם בעבר הנישואים נתפסו כשחרור מעול ההורים ויציאה לדרך עצמאית, היום הם נתפסים במקרים רבים באופן הפוך: ככניסה "למאסר עולם", או לדרך ללא מוצא (ובלשונם, "סוף תקופת הכיף").

צעיר בן 31: "חשבתי לעצמי: אני באמת אחיה איתה במשך כל החיים שלי!?"

צעירה מספרת: "יש זמן להתהולל, והוא יהפוך לזיכרונות של חיינו. חס וחלילה, אסור לוותר על התקופה הזו, ואח"כ לחתוך חזק לצידי הדרך לנתיב הבודד והמשעמם של הנישואים פלוס. מה שבטוח אני עדיין ב-highway נוהגת מהר... לא מתפשרת. כשאצטרך לפנות הצידה אפנה ואזיף חיוכים באלבום המשפחתי כמו רבות אחרות."⁶⁵

תגובה לכתבה ב-Ynet: "מצטער להגיד לכם, אבל גם כבחור שאהב להתהולל והחופש יקר לו (נכון, יש בזה המון אגואיזם - מודה באשמה) בסוף החלטתי למצוא כלה. וגם אני אחרי סבבים רבים הבנתי שצריך להתפשר ולמצוא מישהי שתהיה אמא טובה לילדי ורעייה נחמדה, שלא תחנוק ותתן לי זמן פנוי לתחביבים שלי, וגם אם אפשר שהסקס יהיה סביר. היום אני אב לילד משגע, עם זוגיות טובה, אבל ללא רגש עז או פרפרים שעליהם שמעתי מאחרים - לא מתלונן, עשיתי חגגתי, מיציתי - התמסדתי! קורה לטובים מכולם!"⁶⁶

סצנות מהסדרה "רמזור":

"טלי: תראה, אנחנו כבר שנה וחצי יחד וחשבתי לעצמי, מה אתה אומר, לא כדאי שנתקדם לשלב הבא?
אמיר: מה?!

טלי: מה מה? שנמסד את הקשר בינינו, שנהפוך להיות זוג כפי שצריך.

אמיר: מה, וטבעת וכל החרא הזה זה זוג כמו שצריך, טלי?

טלי: כן. אני לא יודעת ממה אתה מפחד. זה יהיה בדיוק אותו דבר.

אמיר: לא זה לא יהיה אותו דבר, טלי, ממש לא יהיה אותו דבר. מתחתנים, עוברות להן השנים. פתאום מגיעים הילדים. מתחילה שחיקה, לא מתייחסים אחד לשני, מפסיקים להזדיין, טלי. אחרי כמה שנים אנחנו נהייה כמו הזוגות המסכנים האלה שהגבר יושב עלוב כזה על הספה, והאישה מגיעה פתאום עושה לו כזה..."⁶⁷

רקע: אמיר וטלי פוגשים את רפאל ודניאלה במסעדה. מתפתחת שיחה שבה רפאל ודניאלה מספרים לאמיר וטלי שהם עושים סקס 3-4 פעמים בשבוע. אמיר וטלי מדסקסים ביניהם את המשמעויות.

"אמיר: אנחנו לא עושים את זה מספיק, טלי.

טלי: אנחנו לא בתחרות, מירי.

אמיר: כן, אבל עדיין. מתי הייתה הפעם האחרונה ששכבנו?

טלי: לא יודעת, לפני שבועיים כזה?

אמיר: שבועיים? איך שבועיים, טלי? כבר חודש וחצי לא שכבנו.

טלי: לא שבועיים?

אמיר: לא. שבועיים ועוד שבועיים ועוד שבועיים. זה יוצא חודש וחצי.

טלי: אתה בטוח?

אמיר: כן. חודש וחצי זה 24 פעמים של רפאל ודניאלה.

טלי: מה... מה אתה אומר לי, מירי? שאתה לא מרוצה מהסקס שלנו?

אמיר: אני לא מרוצה מהכמות."

אחד המוטיבים המרכזיים שחזר על עצמו בראיונות, ושעולה בתדירות גבוהה גם במאמרים ובפוסטים באינטרנט, הוא החשש במיוחד לאבד את החופש המיני, שהוא כה מרכזי בחיי דור ה-Y.

מתוך כתבה ב-mako: "כשאתה נשוי אתה עושה פחות סקס. נקודה. הרבה פחות. לא בגלל שאתה לא רוצה - אלא בגלל שאין זמן. צריך לדאוג לכל-כך הרבה דברים, ופתאום הסקס יורד בסדר העדיפויות עד שהוא נמצא איפשהו מתחת ל'לנקות את השירותים'. זה מדהים, אבל לפעמים אתה מוצא את עצמך קובע עם אשתך 'לעשות סקס ביום שישי בבוקר', אחרת זה פשוט לא קורה. עכשיו, אני לא אומר את זה כדי לעצבן את הנשים, אבל הסיבה המרכזית לחוסר הסקס הזו נעוצה בהן - אין להן כוח לזה. הן עייפות. לא בא להן לנסות דברים חדשים. לפחות לא היום. גם לא מחר. אולי שבוע הבא. בסופו של דבר אתה מוותר, ומתפשר (שוב מתפשר), על אוננות סדרתית מול הפורנו שלך באמצע הלילה. ככה זה בנישואין.⁶⁸

תגובה לכתבה ב-Ynet: "נשואים לא עושים סקס. לא רוצה להתחתן. ולראייה, כמות הגברים הנשואים שמתחילים איתי ורצים אחרי בלשון שלופה, כי הם מחפשים את מה שאין בבית. השגרה הורגת את החיים והאינדיווידואליות, לא פלא שגיל הנשואים מתאחר ואחוז הנשואים יורד והגירושים עולה. התוצאות מדברות בעד עצמן.⁶⁹

רווק בן 33: "זה שרווקים לא שוכבים כל יום, טוב זה כבר תלוי בחרמנות וביכולות של הבן אדם וזה נורא סובייקטיבי. הנקודה היא אבל שאתה יכול, גם אם אתה עושה את זה או לא, תיאורטית אתה יכול ושאתה נשוי אז אפילו המחשבה שאולי תזכה להשכיב את הכוסית ההיא מהמשרד ממול לא קיימת, אתה מבין איזה דיכאון?⁷⁰

גרוש טרי בן 32: "כשאתה רווק אז אתה תמיד בהיכון, וזה כשלעצמו שומר אותך גם מחוטב וגם נותן לך חשק לקום בבוקר. [...] היכולת להתפזר חופשי על כל שאפה במרחק ענטוז ברוטשילד היא סיבה טובה לפמפם סטים במכון ולשמר פיגורה - בניגוד לנשוי, שקיפל את החיים ויכול להתחיל לעצב את הכרס ולשחזר פנטזיות מערכובים של ימיו כסינגל.⁷¹

נשוי +1 בן 31: "כמה רווקים אתה מכיר שבכל יום מזיינים מישהי אחרת? הרי זהו מיתוס שכמעט ולא קיים. לרוב הרווקים אין כוח לעבור את כל התהליך עד שיזכו להשכיב מישהי. אני הייתי רווק שנים וכל הבולשיט הזה שבכל בילוי כבר אתה יוצא עם זיון, הוא ברובו העיקרי מופרך ביותר. בראסמי, [...] רוב הפנויים לא זוכים לסעודת בשר על בסיס שבועי.⁷²

רבים מהצעירים נהנים מתחושת חופש משכרת ומשקרת בתקופת "הבין לבין". התפיסה הבסיסית שלהם היא שאין טעם להיכנס לעול החיים לפני שממצים את חוויית החופש, שכרוכה בין השאר בגיחות לחו"ל, בבילויים מרובים ובסטוצים מיניים.

בלוגר צעיר: "באמת הייתי זקוק לך אבל הייתי גם זקוק לאחרות. אידיוט שחיפש ריגושים. היום יש לי מלא אחרות. הרווקות היום היא קלה. אנחנו פשוט מדפדפים פרצופים בפייסבוק או טינדר, אינסטגרם ובוחרים עם מי להתחיל. בפאבים מספיקים כמה צ'ייסרים וכולם פתוחים ואין בעיה להאשים את האלכוהול במעשים שלנו יום אחרי.⁷³

צעירה בת 29: "רודה שלי בת 60 והתחתנה מוקדם. היא טוענת שהיא לא הספיקה ליהנות מחוויית גיל העשרים. היא חושבת שאני צריכה ליהנות מהגיל הזה, ולדעתי היא צודקת. הרי אחרי שאת מתחתנת ומולידה ילדים טווח האפשרויות שלך מצטמצם. נישואין זה איבוד החירות. יצירת מחויבות גדולה. אני רוצה למצות עד תום את השלב בחיים שלי ואז לעבור לשלב הבא."

גם כשהם מודעים לצורך להתמסד, רבים אינם יודעים להגדיר לעצמם מהו המועד הנכון "לעבור פאזה".

מתוך "מלך החומס ומלכת האמבטיה": "את הטיול לקוסטה ריקה אעשה כשנחזור משם. בכל אופן, זאת הפעם האחרונה בחיים שאני יכול לעשות טיול כזה, ואני לא יכול לוותר על הפעם האחרונה". [...] "תמיד ארצה פעם אחרונה, תמיד ארצה לאכול היום ולהתחיל דיאטה מחר. הרי כבר הייתי עם מאה אלף אינגות וחוויתי חוויות שאנשים בשישה גלגולים לא עוברים, ועדיין כל הזמן אני רוצה עוד 'פעם אחרונה', עוד חוויה אחרונה, עוד בחורה אחרונה. לרחות את הדיאטה למחר. מתי זה ייגמר?"⁷⁴

חייבים להספיק יותר

במשך שנים רבות רווחה המוסכמה בחברה החילונית שהמועד "הנכון" להתחתן הוא סמוך לתום השירות הצבאי ולכל היותר בזמן הלימודים הגבוהים. בשנים האחרונות מסלול ה-"must do" שלפני החתונה התארך והרשימה כוללת גם עבודה של שנה לצורך מימון הטיול הגדול, הטיול הגדול עצמו (כשנה ולפעמים יותר), תקופה של התאקלמות עם החזרה ארצה ותקופה של הסתגלות לחיים הסטודנטיאליים ולעבודה אחריהם. השנים האלה מתאפיינות בחיפושי דרך ובאי יציבות כלכלית, ולכן הפיתוי להתמסד בתקופה הזו אינו גדול.

צעיר כותב ב-Ynet: "כשתחלף העונה אחוגג 29 אביבים על הכדור העגול והמשוגע הזה. על פניו אני חושב שההספק שלי סביר פלוס: אני שוכר דירה חמודה בגפי, יש לי רכב קטן, עבודה במשרד פרסום מוביל ובזמני הפנוי אני מג'נגל בין תואר שני במנהל עסקים לברים תל אביביים אפלים בחיפוש אחר האחת."⁷⁵

תגובה לכתבה ב-Ynet: "צאו לעולם הגדול תיהנו תזיינו תלמדו כי עדיין אין התחייבויות. מאשר לסגור את עצמכם בגיל ילדוני ולא תראו כלום מלבד חיתולים וקאקי. אני התחנתי בגיל 30 אחרי שטיילתי בעולם ולמדתי ועשיתי כסף. והיום אני נשוי עם 2 ומאשר. לעומת זאת רוב הזוגות שמתחננים בגיל 20 פלוס מתגרשים בגלל הלחץ הכלכלי וגם שהם מרגישים שהם סגרו את החיים שלהם בגיל צעיר."⁷⁶

תגובה של גבר לכתבה ב-Ynet: "הבעיה החמורה של בחורות כמוך היא קבלת ההחלטות השגויה. רוצות קריירה, רווקות, מסיבות, הודו, תאילנד, הכל ביחד אבל מתעוררות אחרי גיל 30 פתאום קשה למצוא זוגיות, להרות ואז בא הלחץ מסביב ומבפנים. את מתחילה לאבד סבלנות ושוב החלטה שגויה."⁷⁷

ה"אני" לפני ה"אנחנו"

נישואים הם מעצם טיבם ויתור על יתרונות אישיים (חופש אישי, גמישות וכו') לטובת יתרונות גדולים יותר (אהבת אמת, יציבות כלכלית, ילדים וכו'). כלומר, יש כאן מעין הסכם חליפין המהונדס ומפוקח על ידי החברה. אבל בשנים האחרונות נראה שמהו משתבש בחליפין המסורתיים, ומתחזקים סימני שאלה על השווי והכדאיות שלהם.⁷⁸ סימני השאלה הללו התעצמו מאוד בעיקר בדור ה-Y, בין השאר משום שזה דור הממוקד בעצמו ואינו שש להקריב קורבן אישי.

בלוגרית צעירה: "גדלנו להיות דור של אינדיבידואלים. בנינו את עצמנו טוב טוב מבחינת קריירה, חיי חברה, תחביבים ותחומי עניין. דור ה-Y, זה שמתעסק ברצונותיו שלו, מן הסתם גם מתעסק הרבה בשימור אותו פרט שהוא עמל כה קשה לבנות."⁷⁹

בלוגרית צעירה: "אז הוא קרא לי פרח, והבטיח שנהיה מאושרים, אבל ימים ספורים לאחר מכן מצאתי את עצמי יושבת על ספסל ברמת אביב וצופה בעצמי מהצד משתתפת בסצנה הזויה מסרט נעורים אמריקאי כושל. הוא אוהב, אבל צריך להיות לבר, הוא רוצה אותי, אבל רוצה זמן לעצמו, הוא לא יודע, הוא מבולבל. בכינו. חיבקתי אותו. אמרתי שאני לא מוותרת. שהוא היחיד בשבילי. התנשקנו. הוא קם ואמר שהוא צריך ללכת. צריך לחשוב. נשארתי בוכה על הספסל. לבר."⁸⁰

צעירה בת 32: "הגבר הטיפוסי בדייטים? הוא שקוע בעצמו, מדבר בעיקר על עצמו, ומעדיף לבלות עם החברים שלו יותר מאשר איתך. הוא שם את עצמו במקום הראשון ועיוור לצרכים ולרצונות שלך."

כאשר השיקול של "אני" עומד לפני כל סוג של "אנחנו",⁸¹ גם המיסוד של הזוגיות נדחה, "עד שיתאים לי".⁸²

תגובה לכתבה ב-Ynet: "התחנתי בגיל 33, אחרי שהספקתי לטייל, לצאת עם הרבה גברים, להשלים שני תארים, להצליח מקצועית בצורה שלא חלמתי עליה בעבר, ולגבש ביטחון עצמי והערכה עצמית. [...] הדבר החשוב באמת הוא להיות מסופקים ומאושרים, לא להיות נשואים. כך שהעצה שלי, בייחוד לנשים [...] - לא למהר. ה'אני' תמיד עומד לפני ה'אנחנו'.⁸³

צעירה בת 33: "ניסיתי את כל האפשרויות: חברים, מכרים, אתרי היכרויות, פייסבוק, טיולי פנויים פנויות, מסיבות - ולא הצלחתי. הבנתי שיש בי משהו פנימי שמונע ממני למצוא את האחד. שמשאיר אותי רווקה. הלכתי לטיפול כדי למצוא את הדרך להיות בזוגיות אבל לא לוותר על החופש ועל העצמאות שלי. הבנתי שעלי קודם כל לקבל ולאהוב את עצמי ורק אז לחפש את הפרטנר לחיים, שידע להיכנס לחיים שלי ולקבל אותי כמו שאני."

ראוי לשים לב לעובדה שבשנים האחרונות מתפרסמים יותר ויותר כתבות ומאמרים בתקשורת הפופולארית, שיוצרים רציונליזציה לרווקות המתמשכת ואף להימנעות מנישואים. הם שמים דגש על חוסר ההיגיון וחוסר התכלית בויתור עבור הזולת, ובכך משקפים הלך רוח כללי של תועלתנות אישית שהתרבות המערבית מקדמת.

כך למשל בפברואר 2010 התפרסמה באתר "מאקו" כתבה סמלית של בחור בשם זיו גוש. כותרתה היתה "על החיים הנפלאים של הרווק המזדקן". הכתבה זכתה לתגובות רבות, והאתר פנה לזיו וביקש ממנו ש"ימנה עבורנו את כל הסיבות הלגיטימיות לא להתחתן". הנה כי כן, אחת הסיבות המובאות במאמר ההמשך שלו, מדגימות את מרכיב המיקוד העצמי שמשפיע על תופעת הרווקות המתמשכת.

"יופי, התחנתם, קניתם בית. עשיתם ילד או שניים. אתם מתקדמים יפה בקריירה. מה עכשיו? עכשיו אתם יכולים להגיד ברוכה הבאה לשגרה אפרורית שבה יש רק גיחות נדירות של צבע. אם אתם נשואים וקוראים את זה, נסו לחשוב רגע מתי הייתם ספונטניים בפעם האחרונה. אפילו ההחלטה המטורפת היא שלכם, לעזוב הכול ולטוס לחופשה מטורפת של שבועיים בניו-זילנד, היתה לפני חצי שנה. מאז אתם מנסים לתכנן, למצוא תאריכים מתאימים, למצוא סידורים לילדים, מה לא. מילת המפתח פה היא להתפשר. כשאתה נשוי, אתם מתפשר. כשאתה רווק אתה פשוט יכול לסגור את העניין עם הבוס שלך, לקנות כרטיס וללכת לשבוע הימורים בלאס וגאס. [...] אין כמו להיות אדון לעצמך. [...] כשאתה נשוי, לעומת זאת, שלא לדבר על אב, האחריות פתאום מתפרשת על עוד בן אדם או שניים. עכשיו אתה כבר לא יכול לקחת את הסיכונים שלקחת פעם, כי אתה צריך לדאוג שגם הבן אדם האחר בחיים שלך לא ייפגע. השיקולים של כל החלטה שאתה עושה הם כבר לא אותם שיקולים כמו פעם, ולהיות אחראי כל-כך בכל דבר קטן בחיים יכול להיות מאוד מעייף."⁸⁴

סיבות מדוע לא להתחתן בגיל צעיר⁸⁵

1. אתה מוותר על יותר מדי (כדי להתאים את החיים שלך לחיים של בן הזוג שלך).
2. אתה צריך לפתח את הקריירה שלך לפני הנישואים.
3. אתה צריך להיות מבוסס כלכלית.
4. אתה משתנה ומפתח בשנות העשרים, כך שרק בשלב מאוחר יותר תדע מה אתה רוצה מבן/בת הזוג שלך.

החופש המוחלט... מה יותר טוב מזה? - 10 סיבות למה להיות סינגלית⁸⁶

1. יש לכן זמן פנוי לעצמכן (תמצאו תחביב, או אם לא, פשוט תנסו את כל סוגי הלקים שיש לכן...)
2. יש זמן לבלות עם החברות שלכן (מתי בפעם האחרונה ישבתן על כוס קפה והתעדכנתן בכל הפרטים העסיסיים?)
3. אתן לא צריכות לקנות מתנה ליום האהבה (תשקיעו את הכסף שלכן במשהו חשוב יותר, מסאז', נגיד...)
4. אתן יכולות לפלרטט עם מי שבא לכן.
5. אתן יכולות לשיר עם חברות שלכן "All the Single Ladies..."
6. אתן לא צריכות להיכנס ללחץ מטורף מלפגוש את ההורים שלו. או את הסבים שלו. או את הבני דודים מקנדה...
7. אתן לא צריכות לסבול את ההצקות של החברים הבכונים שלו (ובואו נודה, בדרך כלל הם מ-א-ו-ד מציקים).
8. אין הסחות דעת. אתן יכולות להשקיע את תשומת לבכן בדברים שחשובים לכן. (אממ איך באמת המצב בלימודים לאחרונה?)
9. אם אתן יוצאות לכמה דייטים עם בחורים שונים, זה לא נחשב לבגידה...
10. היי, אתן רווקות! החופש המוחלט... מה יותר טוב מזה?

מתקשים לפתח אינטימיות וקשר עמוק

פסיכולוגים שאיתם שוחחנו העלו את הטענה שחוסר הבגרות של הדור הזה מקשה על רבים מהם לפתח אינטימיות עם הזולת. דומה שהם עדיין לא "סגורים על עצמם" גם בהקשר של "מי הם ומה הם" ולכן גם קשה להם ליצור זוגיות מאריכת זמן.

בלוגרית צעירה: "למדנו תארים ורכשנו כלים מקצועיים, שפות זרות, בנינו קו"ח מרשימים, אבל כשזה מגיע לתקשורת בין אישית לעיתים קרובות אנחנו לא מסוגלים לנהל קשר ובורחים מההתמודדות המפחידה."⁸⁷

המיקוד העצמי לא רק שמקשה על יצירת אינטימיות, אלא גם מייצר לעיתים גסות רוח ופגיעה בזולת.

כתבה באתר להעצמה אישית: "זה הרגע חזרתי מעוד דייט. [...] מלאת אנרגיות וכוונות חיוביות יצאתי לדייט ולצערי פגשתי ילד מפונק (ואפילו יותר ממני... :-). בשיחות הטלפון המקדימות טרם שנפגשנו, הוא טען שהוא מרגיש "שזה הולך להיות טוב", "את נשמעת לי מאד" וכו'. נפגשנו בצומת הרחוב. עוד לפני שאמרתי שלום עיני הרדאר שלו בהו בי במבט חשוד ואז הוא אמר לי "מצטער זה לא זה". כל המפגש המשפיל הזה ארך 20 שניות. 20 שניות בזווית ומיותרות שעבורן טרחתי ערב שלם. מקלחת, איפור, בגדים וכו'... אני הייתי מוכנה לתת צ'אנס למרות שהוא לא הטעם שלי. [...] לא היה למי לתת צ'אנס. הוא פשוט היה ילד. הסתכל עלי, מלמל משהו והסתלק כאילו פגש מצורעת. עד לרגע כתיבת שורות אלה העלבון צורב. לא, לא בגלל שרציתי אותו והוא לא רצה אותי. אני בקושי הספקתי לקלוט מול מי אני עומדת... [...] בשביל מי טרחתי? בשביל בחור חסר רגישות וחסר בגרות, שחושב הוא יפיוף אבל חי בספרה אחרת, שמרשה לעצמו להתייחס כך לבחורה, בטוח שלא רק אלי - אלא לכל בחורה, רק משום שהיא לא הטעם האישי שלו. חפץ שזורקים."⁸⁸

תרבות הדייטים מוסיפה אף היא מימד "אינסטנט" למערכות היחסים והופכת את ההיכרויות למשהו מעט מכאני, ששוחק את הרומנטיקה התמימה (להרחבה בנושא ראו מדייט לדייט - נקודות מפגש ושווקי היכרויות).

צעירה בת 27: "האינטרנט הפך את כל הדייטים לשוק בשר. זה נורא. אנשים יוצאים לעוד ועוד דייטים ולא עושים מאמץ להכיר. 'כל המרבה הרי זה משובח'."

הטכנולוגיה הדיגיטלית, שמעצימה את המסר המודפס על פני המסר הדיבורי, משפיעה על היכולת לפתח קשר זוגי עמוק ויציב בהיבט נוסף: כיוון שזוגיות בריאה מבוססת על שיח פתוח ועל עניין משותף, אפשר לצפות שדור שלא פיתח יכולות ורבליטות יתקשה ביצירת מערכות יחסים.

צעיר בן 32: "העולם שלנו מידי. זה לא מאפשר לנו לבנות לאט לאט את הזוגיות. כל העולם הזה של סמסים וואטאפים ופייסבוק קצת מנוכר. אין כבר להיפגש. כבר לא נוגעים אחד בשני. זה ממש ממש חסר."

צעירה בת 26: "אתה יוצא עם גברים משעממים עם יכולות ורבליות מוגבלות. הם יודעים לספר בדיחות עם החברה שלהם, אבל כשאנחנו יושבים ביחד זה שעמום אחד גדול. זה ממצה את הערב מהר מאד. כשאנחנו בחברה, זה זורם, בעיקר עם אלוהול. אבל כשזה אחד על אחד, משהו תקוע ואז תמיד פונים לסמארטפון."

ייתכן גם כי היעדר היכולת לפתח אינטימיות היא בסך הכול "מקרה פרטי" של תופעה רחבה יותר של ניכור וחוסר אמון באחר, ששכיחה בימינו בכלל ובדור ה-Y בפרט.⁸⁹

כתבה ב-Ynet: "ככל שהזמן עובר ואני עדיין ברווקות, אני יותר ויותר פוחדת ממערכות יחסים. אני לא חוששת שלא אמצא את הגבר הנכון או שאשאר בסוף לבד. אני פוחדת ממהו אחד גדול שתמיד היה שם, תלוי מעל לראשי כמו ענן גשם עקשן שלא מוכן להתקדם הלאה - אינטימיות. [...] אני יודעת שכשהרגע בו אצטרך להיחשף כאמת גייע, אני פשוט אקפא. בעיקר מפחידה אותי המחשבה שככל שהזמן עובר ואני מבלה את חיי לבד, ללא רגעים אינטימיים כמעט בכלל, יהיה לי יותר קשה להביא את עצמי להתנהג בצורה טבעית במצב כזה כשהוא כבר כן גייע. אני פוחדת להרוס משהו טוב בגלל משקעים שאני סוחבת איתי רוב חיי, משקעים שרק הלכו והתעצמו בשנים האחרונות. אני פוחדת שאני כבר לא מסוגלת להיות במצב כזה עם גבר אחר מבלי לפחד שהוא עומד לעזוב אותי, או שאם אגיד את הדבר הלא נכון או אחשוף את הסודות שלי הוא יבין שבעצם זה לא מה שהוא רוצה, וילך."⁹⁰

מחפשים את "האחד והיחידה"

תרבות השפע מקרינה גם היא על בחירת בן או בת זוג. בגלל ריבוי האטרנטיבות, הפחד מטעות גדל.

ארז סגית, בחור בן 28, הספיק בחייו לצאת ללא פחות מ-600 דייטים שונים ומגוונים עם מבחר בחורות, אותן שלל בזו אחר זו עד שנותר לבד. סגית מעיד על עצמו שהוא בדרך-על ונוהג לפסול כל אחת על דברים קטנים, לעיתים קטנים מדי, כשהדוגמאות נעות בין שפם מחומצן, קיבוצניקית שמתנהגת כמו גבר-גבר, שבדית שחזרה לשבדיה או תל אביבית שעברה לאילת. בראיון ל-Ynet אמר סגית כי "להשיג דייט זאת לא בעיה, אבל זה בהחלט מבלבל ובסוף אתה נשאר בלי כלום."⁹¹

צעירים רבים גם התרגלו לטעום, להתלבט ומייד להמשיך לטעימה הבאה.

מערכת אתר של בנות: "אז לא, אני לא אומרת לכן לרוץ לטלפן לחבר שלכן ולהיפרד ממנו. שכל אחת תפעל לפי מה שנכון לה, ומה שעושה לה טוב. רק תזכרו, אם הוא נפרד ממך, לא נורא. הוא עוזב היום, אחד אחר יבוא מחר."⁹²

התפיסה הזו יוצרת ספקות תמידיים אם זה מי שמתאים לי, או שמחכה מישהו "טוב יותר" בדייט הבא.

בלוגרית צעירה: "התחושה שהכל פתוח ונגיש גרמה לנו לרצות לטעום מכל מנה קצת ורק אז נגיע למסקנה מה תהיה המנה העיקרית. טעינו בגדול. כמו חבורת הילדים שנמצאת בחנות הממתקים בלי השגחת המבוגרים, התנפלנו על המרפס עם השוקולדים והתפוצצנו."⁹³

צעירה בת 29: "החלטתי לצאת לכמה שיותר דייטים. ככל שאצא עם יותר בחורים, כך הסיכוי שלי למצוא מישהו באמת מוצלח יגדל. למדתי שכל קשר חדש יכול להיות מוצלח יותר מהקודם."

הספקות הללו מתחזקים לנוכח מיתוס הנסיך על הסוס. התקשורת מפמפמת לצרכניה שזוגיות רומנטית היא המטרה האולטימטיבית שאליה יש לחתור בכל מחיר. כל אחד נדרש למצוא את "הנשמה התאומה המושלמת".

תגובה של גבר לכתבה: "כל הדיבורים האלו 'נשמה תאומה', 'האחד', 'אביט בעיני אהובי ואראה בהן את ילדינו שטרם נולדו' זה פנטזיות ילדותיות וקלישאתיות. איך בכלל אפשר להכיר גבר בשר ודם, אם את צריכה שיהיה נפש תאומה שבעיניו ישתקף תינוקכם המשותף. יש לך בכלל מושג כמה מלחיץ זה נשמע? את לא רוצה לשאת את הסרט הזה לבר על כתפייך, ברור, זה סרט כבד. אבל מי ירצה לשאת איתך סרט כזה? מי יכול בכלל לעמוד בסטנדרטים הללו. את פשוט חיה בסרט רומן רומנטי הוליוודי וזה נשמע כאילו מתוכו נובעים כל הדימויים שלך. אני אומרת לך את זה בתור מישהי שמצאה אהבה בגיל יחסית מאוחר והיתה רווקה שנים רבות. הצעד הראשון הוא להתחבר למציאות, את לא מושלמת, את לא תמצאי מישהו מושלם וגם הקשר לא יהיה מושלם, הוא יכול להיות קשר אוהב, טוב ומספק, אבל לא מושלם. את צריכה למצוא אדם שאת אוהבת ואוהב אותך, שיש בניכם משיכה וזוגיות טובה ופשוט לצמוח יחד." ⁹⁴

תגובה של צעירה לכתבה: "רק אחרי שאני השתנית והבנתי שמה שאני מחפשת כנראה יש באגדות בלבד, והפכתי ריאלי, אז גם המציאות זימנה לי יותר דברים ובין השאר גם אותו." ⁹⁵

מתוך כתבה ב-Ynet: "מיתוס סינדרלה מת, יחי מיתוס החדש. והוא חייב לתפוס את מקומו למען משפחות יותר יציבות, יותר מספקות, כי אין יותר מקום לאגדות רומנטיות על נסיכים ונסיכות! כי בחיים ה"מודרניים" והמסובכים כל-כך של היום, נשים צעירות אינן נסיכות... הן יותר שפחות מודרניות, אם כי המצב מתחיל לאט לאט להשתנות... הנשים של היום עובדות, מגדלות ילדים ומשפחה, מטפחות בית. הן מודעות לעצמן וזקוקות לשיתוף מלא ויומיומי מבן זוגם... לכן, בגרות נפשית המאפשרת גם לתת ולא רק לקבל מהקשר הזוגי, נכונות להשקיע, להתגמש ולהתפשר, היא חיונית." ⁹⁶

האשליה הרומנטית מהווה חלק מהנטייה הכללית של הדור הזה לאמץ לעצמם מעין "תפקיד בסרט".

תגובה לכתבה ב-Ynet יחסים: "כתור אחד שטייל בעולם ופגש גם בחורות לא מישראל. לצערי יש הרבה בנות במדינה הזאת שקיבלו חינוך קלוקל, הן כל היום רואות אופרות סכונ וסרטים ב- YES 1 2 3 4 וחושבות שהמציאות צריכה להיות כזו. הן משחקות יותר מידי משחקים, בסוף הם מתעוררות בגיל 30+ ומבינות שהמציאות טפחה על פניהם וחבל." ⁹⁷

חלק מהצעירים מודעים לכך שזו רק פנטזיה ומנסים "להתפכח" בזמן, לא תמיד בהצלחה.

בלוגרית צעירה: "חבר אחר אמר שהוא אוהב אבל לא מאוהב. אני אמרתי שהוא מפסיד. התשובה שלו פגעה בי כמו חץ בבטן: 'אני כבר לא רוצה להיות פגיע, רגיש חשוף. אני לא רוצה להיות במצב שאת נמצאת בו היום- בפנטזיה, פגיעה מול הבחור שלך, מאוהבת, לא רואה את המציאות כמו שהיא'. אולי הייתי עסוקה בלפנטזיה עד שלא זיהיתי את הדבר האמיתי?" ⁹⁸

תגובה לכתבה ב-Ynet: "אולי את לא מוצאת את ה'בעל המושלם' כי: 1. אין כזה דבר 2. פשוט את חושבת שיש לך מספיק זמן למצוא אותו, ולכן לחתונה תבואי בגיל 30. את לא יודעת מה לחפש. ככה כולם חושבים, לא?" ⁹⁹

הבעיה היא שעם הפיכחון באה גם האכזבה ולעיתים ההתרסקות, שמפרקת את הזוגיות ולעיתים גם את הנישואים.

אף אחד לא מספיק טוב בשבילי

יש המזהים בין הנרקסיזם הדורי (ראו בפרק בעד עצמנו אנוכיות כטרנד) לבין הקושי של צעירי דור ה-Y למצוא זוגיות יציבה ולמסד תא משפחתי. על פי תיאוריית החליפין החברתיים (Social Exchange Theory) ¹⁰⁰ כל אדם "מתמחר את עצמו" בשוק הזוגיות לפני שהוא מתאהב במועמד פוטנציאלי. התהליך הזה, שכולל שקלול תת-הכרתי של יתרונות וחסרונות על בסיס מדדים אישיים וחברתיים, הוא בעל חשיבות מכרעת במימוש פוטנציאל הנישואים. למעשה, אדם התר אחר בן או בת זוג בעלי "שווי" בשוק הגבוה מהשווי שלו עצמו, צפוי להתאהב לשווא. במלים אחרות, תהליך ההתאהבות מתווך על ידי החברה כאשר האינטואיציה מהנדסת את הרגשות.

אצל בני דור ה-Y, שגדלו כנסיכים ונסיכות להורים שניפחו להם את האגו באינספור מחמאות, עולה הסיכוי לפתח "שווי שוק" בלתי ריאלי. צעירים רבים מכינים לעצמם מעין רשימת תכונות שהם מחפשים בכן או בבת הזוג ופוסלים מועמדים פוטנציאליים על כל דבר קטן שחורג מ"רשימת המכולת" שהכינו (שבדרך כלל מנותקת מהמציאות).

יתרה מכך, מי שלא גדל על ערך הצניעות והענווה מתקשה לפתח קשר זוגי עמוק, שיסודו בקשב והערכת ערכו של הזולת. מרוב שהחמיאו להם בילדותם, צעירים רבים נעשו מאוהבים בעצמם, והאהבה העצמית מקשה עליהם לאהוב את זולתם. בראיונות עם צעירים שמענו לא מעט תלונות על התופעה הזאת, אבל באופן טיפוסי ופרדוקסלי איש מהמלינים על זולתם לא חשב שאולי גם הוא עצמו סובל מאותה תסמונת.

תגובה לכתבה ב-Ynet: "הבנות האלה חושבות ונותנות לך להרגיש כל הזמן שאתה צריך להגיד תודה שהן עושות לך טובה שהן שוכבות איתך ולא עם ג'וני דפ... [...] הן עד כדי כך שקועות בעצמן שהן פשוט חלולות ומשעממות רצח, אבל איכשהו זה תמיד יהיה אתה זה שישעמם אותן (!). הן בחיים לא יחשבו שאם כל בני הזוג שלהן שיעממו אותן בעבר אז אולי הבעיה היא שהן בעצמן המשעממות פה. [...] לא משנה מה היחס שהן יתנו לך, הן יצפו לקבל פינוקים מפה ועד ניו יורק סיטי כי ככה אמא/אבא הרגילו אותן....אם אתה מחפש כוסית יש לך סיכוי טוב ליפול על פרינססה מפונקת שכזו."¹⁰¹

נועה בנוש בכתבה ב-Ynet: "הנרקסיסט שלנו ייקח אותך לדייט בו הוא יפאר וישבח את עצמו, עד שתשתכנעי שהוא אכן כליל השלמות ופאר היצירה. באותה הנשימה הוא יעוף עליך עד שתשתכנעי שגם את, יחד איתו, פלא הבריאה. מרגע שהושלם הכיבוש יפרוש כנפיו כדראלוס ויחזור לעוף רק על עצמו. אם תתעקשי להמשיך ללוות אותו, תתרסקי מטה כאיקרוס, כאשר כנפיך ישרפו מקרני השמש היוקדת. [...] הנרקסיסט מנסה להשיג אותך כדי לאהוב את עצמו דרכך, אבל מרגע שהוא ישיג את מבוקשו מיד "ירד" לו ממך. זה לא קשור אליך כמובן. מאחר שהנרקסיסט לא אוהב את עצמו, הפרטנר יאבד מערכו מרגע שירצה אותו, כי מי שאוהב אותו ושווה ערך אליו - כנראה פגום. מהר מאד לא תוכלו לספק לו את הבכואה הנדרשת, הסדקים יבקעו ויגלו לו שבסופו של דבר הוא מתבונן בעצמו. [...] הרווקה הנחשקת, היא זו הסבורה שהשמש זורחת לה מעכוזה. זו שמצפה שייקחו אותה למסעדות יקרות, יחמיאו לה, יפנקו אותה, ובסוף היא תפרד ממך באמירה "אתה מאד נחמד", שמשמעותה האמיתית היא "אתה לא מספיק טוב בשבילי. שיהיה בהצלחה, אבל עם מישהי אחרת."¹⁰²

הנשים כבר זקוקות פחות לגברים

בעבר היה מקובל כי הגבר הוא ראש המשפחה, המפרנס העיקרי והקובע בהחלטות הפיננסיות והאחרות הקשורות למשק הבית. חלק גדול מהנשים היו עקרות בית, ולפיכך תלויות בבעליהן. נשים שלא נישאו או נשים שהתגרשו סבלו מסטיגמות שליליות. לכן נשים רווקות לא היו בררניות בטרם התחתנו, ונשים נשואות לא ששו לפרק את מסגרת הנישואים, גם כאשר היחסים התערערו. מצב זה השתנה עם התמורות שחלו במעמדן של נשים בעולם. הן כיום עצמאיות יותר (כלכלית ומקצועית) וחוששות פחות מגירושים או מלהישאר לבד.

כתבה ב-Ynet: "לי יש אותי, ואני סיבה מצוינת לקום בבוקר ולחייך, להודות לאלוהים שנשמתי שוב והנפש שבה אליי. אין צורך בשחקן חזוק, אין צורך במציל, בפסיכולוג או בתחליף אבא. יש צורך בכן אדם טוב שיאהב את עצמו לפני הכל ולמרות הכל, ויידע לאהוב אותי, שיהיה מעניין מספיק ומפותח רגשית, בעל עולם עשיר ומלא משלו. עד אז זה רק אני והכלב המקסים שלי, שאוהב אותי ללא תנאי ואני אותו."¹⁰³

כוכבת הפופ האמריקאית ביונסה נואלס (Beyonce), ילידת 1981, שרה בשנת 2000 עם להקתה את המנון "הנשים העצמאיות", שכלל בין השאר את המילים "אני סומכת רק על עצמי". הביטחון העצמי והצורך בחירות שמאפיינים את ביונסה ובנות דורה, מחלישים את הדחף שאפיינ נשים בדורות קודמים "למצוא חתן".

ביונסה נישאה אמנם כעבור מספר שנים (ב-2008) לכן זוגה ג'יי-זי (לאחר שש שנים של חברות) והחליפה את המנון הרווקות בהמנון חדש שקורא לנשים להתחתן: "נשים סינגליות - שימו טבעת על אצבע".¹⁰⁴ אבל גם אחרי שהיא החליטה להתחתן יש בה געגועים לאקס:

תגובה לכתבה ב-Ynet: "קודם כל צריך להיות שלמים לכד. האינדיבידואל נבנה רק מתוך הלכד וההגשמה עצמית וזה לצערי...לוקח הרבה זמן...כנראה עד גיל 39 ומשהו ורק מתוך השלמות העצמית יכולה להיבנות זוגיות מוצלחת...אם אלו שפגשנו בגיל 20+ יהיו שם גם לאחר שבנינו את עצמנו...אלו בני הזוג המתאימים. בהצלחה."¹¹¹

הזמן טס להם מהר מדי

החיים בעידן הנוכחי, בעיקר חיי הצעירים, מתאפיינים באינטנסיביות גדולה. רבים מתנהלים מהיום למחר, ללא תכנון, שגרה וסדר יום קבוע. כך קורה שהזמן טס מהר, ולפתע הם "מתעוררים" בגיל שלושים ומגלים שהיתרונות שהיו להם כרווקים צעירים (מראה טוב, ביטחון עצמי, אופטימיות וכו') מתפוגגים.

צעירה בת 29: "אנחנו רגילים לחיות את החיים לידם. אני עובדת 5 שנים במקום אחד. זה משהו של מבוגר. הזמן עבר ולא שמתי לב. אנחנו לא עוצרים להסתכל מסביב מה קורה איתי. זורמים ומתעוררים כל פעם לגיל חדש. ולפעמים ההתעוררות הזאת מלחיצה כי הזמן עבר ולא שמנו לב."

הלחץ הפסיכולוגי גובר ופוגע בתחושת הנינוחות הנחוצה לתהליך החיפוש אחר "האחת/אחר". הרווקים מתחילים לאבד ביטחון והדבר מוקרן לסביבה ומלחיץ את בני הזוג הפוטנציאליים. איש אינו רוצה להתחבר לאדם נואש והתוית "אני מחפש/ת" היא היפוכו של הסקס-אפיל. ודוק: המחקר מוכיח שאהבה היא מעין איזון עדין בין עודף נגישות לחוסר נגישות של בן או בת הזוג.

תגובה לכתבה ב-Ynet: "בגיל 22 [...] חשבתי לעצמי, איך אני לא רואה שום סיטואציה שעוד 4-5 שנים אני כבר אהיה נשואה. מייד נפרדתי מחבר שהיה לי במשך 6 שנים והתחלתי להתגלגל. התגלגלתי והתגלגלתי, נסעתי לגור קצת באירופה, נסעתי למזרח, למדתי, עבדתי התבססתי, יצאתי עם בחורים גרתי עם אחד מהם ובלי ששמתי לב - מלאו לי 30. שוב נפרדתי מחבר שהייתי איתו כי חשבתי לעצמי שאיתו לא ארצה להתחתן והתחלתי לצאת עם בחורים, אבל הפעם ברצינות. החודשים נקפו להם והתחלתי להילחץ - שמא איחרתי את הרכבת?? הייתכן שהבחורים השווים נתפסו על ידי בחורות חכמות?? האם נתקעתי רק עם הבררה והבלאי????!!!!?? חרף הביעותים החלטתי לדבוק במטרתי תוך ניסיונות להדחיק את החששות (המאוד מוצדקים) הללו. כל דייט עם דביל/מרוכז בעצמו/ אוטיסט רגשי/ משעמם/ קמצן/ פסיכופט וכיו"ב (ואלוהים, יש כל כך הרבה כאלו במקומותינו) הפך את ההדחקה לקשה יותר ויותר."¹¹²

קודם נתבסס ואחר כך נתחתן

בסיס תעסוקתי וכלכלי רעוע¹¹³ מעכב את ההתמסדות הזוגית של רבים מבני דור ה-Y. רבים מהם אינם מחזיקים במשרה קבועה ויציבה, וחוששים לקחת אחריות כלכלית על אדם נוסף.¹¹⁴

צעיר בן 29: "אני מתקרב לגיל 30. אין לי חסכונות ואין לי כסף לממן דירה, מכונית או חתונה. במצב הזה קשה לי לראות את עצמי עם אישה וילדים בטווח הנראה לעיני."

תגובה לכתבה ב-Ynet: "נכון שצריך לאהוב ולהכיר וכל זה ויופי. אבל לפני שאתה מתחתן אתה צריך להסדר כלכלית, ייקח מתי שייקח, אחרת אתה תסבול מזה כל החיים, והנישואים יהפכו לסיוט שקשה לתאר."¹¹⁵

צעירים רבים מהססים למסד את הקשר גם מתוך חשש של ירידה צפויה ברמת החיים. בדורות הקודמים הצעירים התחתנו ואחר כך התבססו כלכלית במשותף (תוך איגום משאבים). היום צעירים רבים הפכו את הנוסחה: קודם מתבססים כלכלית ולאחר מכן מתחתנים.

מההתרשמות שלנו, ההיסוס הזה שכיח במיוחד בקרב הנשים הצעירות (בשנות העשרים). כיוון שגברים צעירים רבים נמצאים בתקופה ארוכה של חוסר יציבות כלכלית וכיוון שהתפיסה שגבר צריך להיות המפרנס העיקרי עדיין

מושרשת גם בקרב צעירות. רבות אומרות לעצמן "למרות שאני אוהבת את הבחור אני לא בטוחה שהוא יכול להוות עוגן כלכלי למשפחה." לא מעט קשרים מסתיימים על רקע השיקול הכלכלי הזה. באותה מידה, גברים רבים מודעים למוסכמה הזאת, ולכן גם מהססים להציע נישואים.

העובדה שצעירים כה רבים אינם מחזיקים במשרה מפרנסת קבועה ויציבה, ורבים נקלעים לתקופות של אבטלה, מקשה עוד יותר על ההחלטה להתחתן. הרי ללא מקור הכנסה יציב קשה יהיה לכסות את המשכנתא ולגדל ילדים.

צעירה כותבת באתר היכרויות: "תמיד אהבתי להישען ולא שנתלים בי, אבל היוצרות התהפכו והנה, המאצ'ו שלי שהיה מרעיף עלי מחמאות ביחד עם תכשיטים, פוטר ומאז הוא עוד לא מצא עבודה ועכשיו אנחנו חיים יותר על חשבוני, אומנם בדירה שלו אבל אני זאת שכרצע משלמת משכנתא ולא הוא. ההורים שלי בלחץ, הם פוחדים שאבזבזו עליו את הכסף ושכסף לא תצא חתונה, הם לא מבינים איך בחור צעיר מצפה מגברת צעירה כמוני לכלכל אותו. אין לו בושה? [...] אני יודעת שהוא מחפש עבודה, אני רואה אותו מסתכל ומעיין וגם הולך, אבל כאילו המזל נגדו, שום משרה לא מתפנה או שהוא לא הצליח לגבור על מועמדים אחרים. אני מנחמת אותו אבל גם עצובה בשבילי, קצת כועסת כי תמיד אמרתי שאני אהיה שם בשביל הגבר שלי. מצד שני, אם הוא לא עובד ולא עושה עם עצמו כלום הוא נתפס פחות גבר בעיני."¹¹⁶

כולם במילא בוגדים ונבגדים אז בשביל מה להתחתן?

המונוגמיה מאפיינת את רוב מסגרות הנישואים בתרבויות העולם. למרות חשיבות המונוגמיה בהבטחת יציבות הנישואין, מחקרים מראים כי בני האדם עסקו בפעילות לא מונוגמית עוד מימים ימימה. ניהול רומן מחוץ לנישואין היה והינו תופעה רווחת וידועה לאורך כל ההיסטוריה החברתית, למרות שרוב החברות ראו בכך חטא (כבר בעשרת הדיברות הופיע הציווי "לא תנאף").

מחקרים מראים כי היחלשות רגשות החיבה והאהבה כלפי בן/בת הזוג הינה אחד הגורמים המרכזיים המובילים לרומן מחוץ לנישואין. אחוז הבגידות שמטרתן רק גיוון חיי המין הינו נמוך מאוד. למעשה 90% מהנחקרים באחד המחקרים העידו כי בגידתם מבוססת על צורך רגשי שלא בא על סיפוקו במסגרת חיי הנישואין. תוצאות המחקר אף העידו כי הצורך בחוויות מיניות חדשות מופיע לאחר המשבר הרגשי בנישואין, והינו תוצאה של חוסר אינטימיות והיעדר רגשי לא פחות מסיפוק מיני. כמעט בכל המקרים שנבדקו מבחינה אמפירית העידו הבוגדים על תחושת חיות מוגברת, וחשו מושכים יותר ומוערכים יותר על ידי המאהב או המאהבת מאשר על ידי בן/בת הזוג.

מטבע הדברים אין בנמצא מידע סטטיסטי על היקף "הבגידות", לא כל שכן מידע השוואתי (אפשר שהמילה עצמה אנכרוניסטית בשל שינוי בהלך הרוח ביחס לתופעה). עם זאת, אפשר לשער שבעידן הנוכחי השיעור עולה בהתמדה.¹¹⁷ זאת ממספר סיבות: א. גברים ונשים יוצאים מהבית לעבוד, ומתפקדים בחלק גדול משעות היממה בסביבה מופרדת (מבני זוגם) ומעורבת (נשים וגברים יחדיו). ב. ההופעה החיצונית נעשתה ארוטית מתמיד. ג. העולם הדיגיטלי מקל על יצירת קשר אינטימי עם פרטנרים פוטנציאליים אחרים (סולארי, רשתות חברתיות, אתרי היכרויות וכו'). ד. תוחלת החיים המאריכה יוצרת שחיקה בזוגיות. ה. ה"וורקוהוליום" יוצר תסכולים, והעובדים מוצאים פורקן לתסכול באמצעות ריגושים מיניים ורומנטיים מחוץ מסגרת הנישואים. ו. החברה החילונית מתייחסת לתופעה בסלחנות רבה.

הצעירים נחשפים היום ליותר מקרים של בגידה בסביבתם (גם סדרות טלוויזיה פופולאריות וטלנובלות שנצפות ע"י הצעירים, נסבות על עלילה שמתמקדת בבגידות ותככים בין בני זוג), ורבים מהם אינם טומנים ידם בצלחת. חלק מהם אף חוו את חוויות הבגידה כילדים להורים נבגדים. התוצאה היא שרבים מאמינים שחוסר נאמנות במסגרת הנישואים היא הנורמה המקובלת.

בנות רבות מסיקות מכך שהגברים לא נאמנים בנישואים, והגברים לעומת זאת מסיקים שבנישואים הסקס אינו מספק (אגב, יש הגורסים שיותר ויותר נשים הן אלה שבוגדות). אחת המרואיינות שלנו אמרה: "מרגע לרגע מבינים כמה הכל נהיה רקוב ומגעיל כאן. הגברים בוגדים על ימין ועל שמאל ולנשים רבות לא אכפת להרוס חיים ומשפחות

בשביל איזה סטוץ. כמה חבל ועצוב." "מדוע כדאי להישאר רווקה?" שואלת כותבת צעירה ועונה: "כי אין לך אף פעם את הדאגה שהוא יבגוד בך או יפסיק לאהוב אותך, וזה פשוט מוריד אבן מהלב."¹¹⁸

התפיסה הזאת יוצרת אווירה כללית של חוסר אמון במערכת הזוגית ובמקרים רבים חשדות הדדיים, ורתיעה ממיסוד הקשר. החשדות ההדדיים גם מגדילים גם את פוטנציאל פירוק החבילה הזוגית.

רווק בן 33: "כולם יודעים את זה אבל מפחדים להודות, המונוגמיה פשטה רגל מזמן וכל מי שנשוי עם אישה אחת עושה את זה בגלל לחצים של החברה, רצון להביא ילדים או פחד מבדידות. לא סתם כולם בוגדים היום. אני רוצה שתביא לי פה עשרה גברים נשואים שיסתכלו לי בעיניים ויגידו לי שהם לא מקנאים בחבר'ה רווקים שיכולים ללכת עם מי שהם רוצים מתי שהם רוצים, בזמן שהם תקועים עם אותה האישה."¹¹⁹

קטע מ'מישמישים' - נעם פרתום (פואטיוב):
 "אם אתה ממש משיי חדשה בבית-שימוש שומם במסיבה משמימה [...]
 בין אם היא משעממת או מושלמת,
 אני לא רוצה, במטותא ממך, לא רוצה,
 לדעת."

ה"לבר" נעשה נוח

עם חדר משלהם¹²⁰ והורים שעובדים עד שעות מאוחרות, ילדי דור ה-Y התרגלו לבלות שעות ארוכות לבדם.¹²¹

ההרגל להתנהל לבר ממתן את הצורך במציאת שותף או שותפה לחיים. יתר על כן, ככל שפרק הרווקות מתארך, ה"לבר" נעשה נוח והופך עם הזמן ל"מצב כרוני", שמקשה על הכנסת שותף קבוע למרחב הפרטי.

צעיר בן 30: "בשלב מסוים התרגלתי לחיי הרווקות. ניסיתי כל הזמן לעבוד על עצמי ולמצוא שותפה יציבה, אבל בכל פעם מחדש הרגשתי שזה מפריע לי לחיים. זה נעשה לי יותר ויותר קשה להכניס מישהי הביתה ולחלוק איתה דברים. אחרי כמעט עשר שנים לבר פתאום הבנתי שאני הפכתי להיות הבעיה. שאין לי מקום למישהי נוספת. זה מאד הלחיץ אותי."

רווק בן 30: "זה נוח, לחיות את החיים שלי כמו שאני מבין אותם. כולנו רוצים זוגיות וחיים משותפים, כשזה יגיע זה יהיה בסדר, אבל בלי להתפשר. זה מכניזם שמזין את עצמו: אנשים שחיים לבר חושבים, 'מה, אני אכניס עכשיו מישהו הביתה?'. לפעמים זה שאתה גר לבר 'עוזר' לשמר את זה שאתה רווק."¹²²

בלוגיסטית צעירה: "עכשיו, לך תנסה להכניס לשם משהו. ועוד משהו כזה שיכול לערער, לרגש, להרטיט ולכן גם לפגוע ובעיקר להפחיד. למה שמישהו שפוי בדעתו ירצה בכלל לעשות את זה? מה רע בסטאטוס קוו הזה שלך עם עצמך על זה שאתה אדון ללו"ז של עצמך, ישן באלכסון, קונה בסופר רק את מה שבא לך וחולק את חוויות היום עם מי שמתאים לך. על-פניו, שום דבר."¹²³

צעירה בת 27: "הייתי איתו שנה ופתאום נעשה צפוף והפסיק הכיף. התחשק לי לחזור להיות לבר, עם השקט שלי והחפצים שלי, בלי שערות באמבטיה. הייתי צריכה שוב אוויר."

הלגיטימציה להישאר לבר

יותר ויותר אנשים חשים שהמסגרת הזוגית והמשפחתית אינה מתאימה לאופיים ולסגנון חייהם, והאפשרויות הזמינות יותר לעשות ילדים ללא בעל או אישה (הפרייה מלאכותית, פונדקאות, אימוץ) תורמות לראשיתה של הלגיטימציה לויתור על הקמת קן משפחתי זוגי בפורמט המסורתי.

שלי פרץ, שחקנית, תסריטאית, אימא ופעילה ב"תנועת הערכות": "פעם חשבתי באמת ובתמים שההתרחקות שלנו מהיכולת לאחוז בזוגיות ארוכת שנים מעידה על איזשהו פגם רגשי, משהו שצריך להתבייש בו ואפילו ראוי להתבייש בו. כי מי שלא מסוגל להתחבר באמת לאף אחד אחר, אז מה הוא עושה פה בכלל? היום, מה אומר, נפתחו אצלי כמה סימני שאלה. העולם משתנה ונראה שאין שום טעם להחזיק בכוח ערכים עתיקים של מערכות יחסים שמתפוררות לנו ביד. ולא יעזור גם אם ננסה לתפור עליהם אלף טלאים אצל אחרון החייטים. כי אם אפשר להחליף בן זוג כל יום, אז תנו לי סיבה אחת טובה - מדוע עלי להתקע עם אותו אחד בטוב וברע? [...]. תתפלאו, היא לא חייבת להיות רווקה מתוסכלת, למרות שבחיפזון רב אנחנו מנכסים לה ייאוש אותו היא מנסה להסתיר תחת מילים בומבסטיות כמו: 'אין לי אינסטינקט אימהי ואני לא רוצה ילדים'. היא יכולה להיות רווקה שדי נהנית מהחיים. [...] היא יכולה להיות בחורה משוכחית שמרוב מעלות נכנסה לנעליה של 'הכלה הפסלנית', ושכחה להסיר אותן גם כשהמידה כבר לחצה. בגלל שתמיד הסביבה אמרה לה למצוא את האחד, היא לא חיפשה מישהו שהולך על שניים, כי עבורה - פשרה זו אופציה מחפירה. [...]. אז יתכן שההתפתחות הטכנולוגית משפיעה גם על נפשנו הדלה, והופכת אותנו לרובוטים משומנים שיודעים לזרום על גלי הפירוד באווירת הסצנה של העיר הגדולה. יתכן שאנחנו פשוט עוברים מהפכה והפורמט המשפחתי המוכר נראה לנו פתאום מכוער, ופורמט חדשני ופתוח יותר מתחיל להתהוות."¹²⁴

החיים המודרניים מאפשרים לחיות במתכונת הזאת מבחינה טכנית ונפשית, בעיקר בערים הגדולות. תל אביב במונח זה היא עיר מקלט לאנשים רבים שהמסגרת הזוגית והמשפחתית הקונבנציונלית (גבר אישה וילדים) אינה מתאימה להם.

תגובה לכתבה ב-Ynet: "לא כולנו רוצים את אותם דברים. קחי אותי לדוגמא, אני לא רודף שמלות, הרפרטואר שלי ממש לא מרשים, אבל מגיל צעיר אני יודע שאני מעדיף להיות לבד, היום ונכון להיום גם לתמיד. לא רוצה אישה לא רוצה ילדים, יש כאלו את יודעת. אז מה, רק בגלל שהם לא רוצים למצוא את האחת, הם לא שווים יריקה? זה ישר אומר שמהו בהם לא בסדר? לא ולא [...] כולנו עולם ומלואו, וכולנו מאד שונים אחד מהשני, גם ברצונותינו וגם בשאיפותינו."¹²⁵

התפיסה של הנישואים כמחיר כבד מדי מוצאת את ביטוייה בפרסומים שהולכים ומתרבים לאחרונה ושעוסקים בזוהרה של הרווקות. כך למשל, "אפשר לפלרטט עם מי שבא לך, מתי שבא לך, בלי רגשי אשמה"; "אפשר לישון באלכסון (המיטה היא שלי ורק שלי)"; "לא צריך לדאוג אם הוא יאהב את החברות שלך"; "כל הדברים בדירה שלך הם באמת שלך!"; "הכסף שלך מתבזבז תמיד על מטרה טובה (עליך)."

נכון שבמקרים רבים הפרסומים הללו נועדו לנחם את הרווקים הרבים שלכאורה אינם מצליחים למצוא אהבת אמת, ולמעשה ליצור מעין רציונליזציה בדיעבד ל"בעיה". הם גם נכתבים בדרך כלל בנימה של התבדחות או הומור שחור. אבל דומה שמאחורי החיכוכים יש גם רמז לאמירה רצינית, המשקפת את רוח הזמן.¹²⁶

ויש כאן אולי הד לתפיסה חדשה שמחפשת להחליף את המוסד הוותיק במשהו שמאפשר מצד אחד אהבה, זוגיות והורות משותפת ומצד שני גמישות גדולה יותר. האם זה אפשרי? ימים יגידו.¹²⁷

ברחבי האינטרנט ניתן למצוא פוסטים ובלוגים רבים, שנותנים רשימות של נימוקים בעד חיים ללא בן זוג או בת זוג, תחת שמות כמו: "50 סיבות לכך שרווקות היא עדיין המצב המשפחתי הכי מגניב שיכול להיות",¹²⁸ "קבלו 7 סיבות למה כייף להיות רווקה"¹²⁹ ו-"10 סיבות למה כדאי להיות רווקה".¹³⁰

ביבליוגרפיה

לרשימה הביבליוגרפית של המחקר כולו.

הערות שוליים

1. בארה"ב לדוגמא, כבר בשנת 2007 יותר מ-40 אחוזים מהמבוגרים - מעל 87 מיליון אנשים - היו גרושים, אלמנים או רווקים. באותה עת היו יותר משקי בית שהורכבו מאדם שחי לבד מאשר משקי בית של אנשים נשואים עם ילדיהם. DePaulo, 2007.
בעיר ניו יורק, שבה מספר גדול של אקדמאים מקצועיים, מספר הרווקים שעברו את גיל 30 גבוה במיוחד. בשנת 2010 כ-41.5% מבני 30-34 בעיר לא נישאו מעולם. Grigoriadis, 20.7.2013.
2. ספרים רבים תומכים כיום בבחירה להישאר רווק ואפילו רווקה. כך למשל ספרה של ארנה גדיש 'אל תגידי כן!': מדוע נשים צריכות להישאר סינגליות', בו טוענת המחברת שנישואין לא צריכים להיות הבחירה הראשונה של האישה החדשה. Gadish, 2012; או 'מדריך ההישרדות החצוף לסינגלית': לשחרר ולהמשיך הלאה' - רב מכר, שנכתב על ידי מנדי הייל, המכונה 'הסינגלית'. (The Single Woman) הספר מספק עצות לנשים סינגליות בדרכן להשתחרר מהנישואים ולהמשיך הלאה. עוקבים אחרי הייל בטוויטר יותר מחצי מיליון אנשים מכל רחבי העולם. Hale, 2012.
3. ד"ר בלה דה פאולו (DePaulo) טבעה את המושג 'סינגליזם' (Singlism) כמבטא את הסטיגמה והיחס המתנשא והמפלה כלפי סינגלים, שדוחף אותם לשולי החברה. בספר 'סינגליזם: מה זה, למה זה חשוב ואיך לעצור את זה' היא תיעדה יחד עם עמיתה כיצד הסינגלים משמשים מטרה לסטריאוטיפיזציה, להטבעת סטיגמות ולאפליה בתחומים כמו פוליטיקה, דת, משפט (כולל חקיקה) עבודה, קריירה, הוראה ומחקר באוניברסיטה, אמצעי התקשורת, פרסום וחיי היומיום. העדויות לכך מגיעות ממחקרים ניסיוניים שנעשו (למשל, אפליה בדיוור) ומניתוח חוקים וקווי מדיניות (למשל, מבנה המס) וכן מניסיון אישי. DePaulo, 2011.
- התזה שלה זכתה לביקורת על רקע השינוי הזוחל בארה"ב ביחס כלפי הסינגלים. כך למשל, ריי הרברט פרסם בהפינגטון פוסט מאמר שנקרא 'זה מסובך: הפסיכולוגיה של סינגליזם', שבו סיפר כי מעולם לא חווה סינגליזם בהיותו סינגל. בדיון שנערך בשאלה כיצד מתייחסים לסועדים סינגלים במסעדות, למשל, אמרה סינגלית אחת שהיא אינה חווה אפליה. לראיה הביא גם סיפורים של סינגלים אחרים, שטענו כי חבריהם ובני משפחותיהם הם רחבי אופקים ואינם שופטים אותם לשלילה בגלל היותם סינגלים. Herbert, 1.8.2013.
- בתשובה לביקורת כתבה דה פאולו: 'סינגליזם הוא אכן רב-עוצמה וגם חרב פיפיות. הואיל ורוב האנשים עדיין נוטים להתחתן, הנטייה הזאת כנראה פוגעת בסך הכל ביותר סינגלים. אבל חוסר הסובלנות שמרגישים אנשים הנמצאים בזוגיות הוא אמיתי ופוגע לא פחות'. DePaulo, 2013.
4. מחקרו של גל סלונים בדק האם החברה הישראלית עדיין סובלת מ'סינגליזם'. סלונים העביר סקר ברחבי האינטרנט במגוון של לוחות מודעות, אתרים ופורומים למדגם בן 480 אנשים. המשתתפים קראו קטע קצר המתאר דמות, ולאחריו התבקשו לדרג עד כמה מתאים לומר עליה כל אחת מרשימה של תכונות, וכן לדווח מהי המידה בה הם חשים כלפי הדמות כל אחד משישה רגשות. הוכנו 12 קטעים שונים, וכל משתתף קיבל באופן אקראי אחד מהם. הקטע תיאר דמות רווקה או בעלת זוגיות, צעירה או מבוגרת, אשר בחרה או לא בחרה ברווקותה. הוצע לחלק את אוכלוסיית הרווקים לרווקים מבחירה ורווקים שלא מבחירה ולבחון האם קיימים הבדלים בסטריאוטיפיזציה כלפי שתי ת-קבוצות אלה. מניתוח נתוני המחקר עולה כי אכן קיים סינגליזם בישראל - רווקים נתפסים כיותר מסכנים ובודדים, וכפחות חמים וחברותיים, בהשוואה לבעלי זוגיות. אולם לא נמצא הבדל ברמות הסטריאוטיפיזציה כלפי רווקים צעירים ומבוגרים. כלומר, קיימות בישראל עמדות שליליות כלפי רווקים, גם כשהם צעירים. עוד נמצא, כמצופה, כי רווקים מבחירה נתפסים כיותר בודדים ומסכנים, וכפחות חמים וחברותיים, מרווקים שלא מבחירה. אולם בכיוון הפוך מן המצופה, נתגלה כי רווקים מבחירה נתפסים כיותר מצליחים ומסוגלים מרווקים שלא מבחירה. בניגוד למצופה לכאורה - לא נמצאה השפעה של מין הרווק על רמת הסטריאוטיפים כלפיו. סלונים, 2010.
5. הסינגלים של היום אינם אלה של שנות החמישים. יש להם מקום עבודה מסודר, דירה בבעלותם ורשת של חברים, רובם סינגלים בעצמם. רווקים יכולים היום לקיים יחסי מין ללא שום בעיה ולגדל בעצמם ילדים מוצלחים ומאושרים. הסטיגמה על הסינגליות לא נעלמה וקוד הנישואים עדין חזק, אבל הדברים משתנים. DePaulo, 2007.
6. בדו"ח של ארגון ה-OECD, שעסק במשפחות (Doing Better for Families), נמצא שבכל המדינות ששייכות לארגון חלה עלייה עם השנים בגיל הנישואים הראשונים. היא הייתה בולטת במיוחד בשווייץ (גידול של יותר מ-7 שנים בגיל הנישואים בין השנים 1980-2008) ובסקנדינביה (דנמרק, שוודיה ודנמרק) - שם נשים נישאות בפעם הראשונה כאשר הן בנות 30. OECD, 2011.
7. סלונים, 2010.
8. בהשוואה לגרמניה, לדוגמה, גיל הנישואים לראשונה (חתנים וכלות) בישראל נמוך ביותר מ-5 שנים. למ"ס, מרץ 2013.
9. 33.4% מהגברים ו-22.1% מהנשים בגילי 34-30 באוכלוסייה היהודית בישראל מעולם לא נישאו. לשכה מרכזית לסטטיסטיקה, 18.7.2013.
10. קרוב ל-90% מהזוגות בישראל מתחתנים בגילאים שבין 25-34. 11% התחתנו לאחר גיל 35. רק 1.5% בגילאים שבין 18-24 (גיל שהיה פופולארי מאוד בשנים עברו). סקר מדגם מייצג שנערך על ידי חברת הגל החדש עבור חברת easywed לארגון חתונות, במסגרתו רואיינו 400 נשים וגברים שהתחתנו בשנת 2012. בתוך: מערכת Ynet יחסים, 15.02.13.

11. מדור 'הרווקיה' הוא חלק ממדור 'יחסים' ב-Ynet והוא כולל: כתבות, בלוגים וטורים אישיים, מדריכים וטיפים לקראת החתונה, לקחים ועצות של כלות וחתנים, מדור ייעוץ של ד"ר דניאל גריי ודף פייסבוק פעיל להיכרויות.
12. תגובה לכתבה: פרידמן, 7.1.2011.
13. הספרות המקצועית ממיינת את הרווקות לארבעה סוגים:
 - Wishful - אנשים המחפשים בן זוג ואף מעוניינים להינשא, אך עד כה לא הצליחו להגשים משאלות אלה.
 - Ambivalent - אנשים הפתוחים לאפשרות של זוגיות ונישואין, אך לא מחפשים כרגע בן זוג באופן פעיל, אלא מעדיפים לפתח קריירה, לעסוק בלימודים או לרכוש תחביבים.
 - Resolved - הגדרה לדוגמה, נשים מצליחות בקריירות ותובעניות או אנשי דת הנחווים בדעתם שלא להיכנס לזוגיות או להתחתן.
 - Regretful - אנשים המעוניינים לפתח קשר זוגי משמעותי או להינשא, אך מרגישים שלעולם לא יוכלו (למשל, אצל אנשים מבוגרים מאוד). אין ספק שדור ה-Y העלה את השכיחות של הרווקים מ-3 הסוגים הראשונים. ראו, Shostak, 1987.
14. השימוש במושג זה (באנגלית: never-married) מריח אנכרוניזם, ורומז על כביכול 'בעיה' - כלומר אדם שניסה להתחתן ולא הצליח. הלמ"ס לא לוקח בחשבון שהיום רוב הרווקים והרווקות כלל אינם רואים נישואים באופק.
15. Shostak, 1987; Stein, 1981.
16. בשנים האחרונות הולך ומתרחב בקרב חוקרים השימוש בכיטוי 'רווק מבחינה חברתית' (socially single). לטענת הדוגלים בגישה זו, השאלה החשובה הנשאלת בסיטואציות יומיומיות היא לא האם אדם התחתן, אלא האם הוא נמצא בקשר רומנטי משמעותי ויציב. אם בני זוג גרים יחדיו או מנהלים מערכת יחסים זוגית אינטנסיבית, אך אינם נשואים, החברה בדרך כלל לא תתפוס אותם כרווקים, אלא כמצויים בשלב ביניים, מצב שהוא 'כמעט-נישואין'. על פי ההגדרה החברתית לרווקות, רווק הוא אדם שמעולם לא התחתן ואינו נמצא בקשר זוגי יציב ורציני. DePaulo & Morris, 2006; סלונים, 2010.
17. עם זאת, מי שמכיר את עולם ה'פנויים-פנויות' יודע שההגדרה לעיל אינה ממצה את מורכבות המושג והתופעה החברתית גם יחד. דומה שאפשר להוסיף מרכיב משמעותי נוסף, שהוא פסיכולוגי במהותו: הרצון העז להכיר בן/בת זוג ותהליך חיפוש מתמשך שיוצר במקרים רבים תחושה של מבוי סתום, אכזבה, ירידה בדימוי העצמי ואפילו ייאוש. הוא נובע לא רק מהסטטוס הרגיש של סינגלים, אלא גם מנורמות חברתיות המאפיינות את החברה הישראלית בתחום הנישואים, ההורות, הזוגיות ויחסי המגדר.
18. Klinenberg, 2012.
19. במחקר, שנעשה ב-1957, נמצא שיותר ממחצית מהמשיבים טענו שאנשים שאינם נשואים הם 'חולים', 'לא מוסריים' ו'ניורוטים'. רק שליש הביעו עמדות ניטראליות כלפיהם. במחקר דומה מאמצע שנות השבעים, רק לשליש מהמשיבים היו דעות שליליות כלפי רווקים, ואילו שיעור הניטראליים עמד על 50% מהמשיבים. היום, כאשר שיעור הלא נשואים (רווקים, אלמנים וגרושים) מתקרב ולעתים אף עולה על שיעור הנישואים, הסטיגמות על חיים לבד נחלשות.
20. Klinenberg, 2012.
21. צוריאל הרדי, 12.10.2012.
22. מספר משקי הבית הסינגלטוניים עמד ב-2010 על כ-20% ממשקי הבית היהודיים. זה גידול של כמעט פי 7 בהשוואה לשנות השישים.
23. לעומת 55%-1 ו-74% בחיפה, או 49%-1 ו-38% בירושלים. למ"ס, 18.7.2013.
24. יש המעריכים כי אחד מכל שלושה זוגות נשואים בישראל - סופו להתגרש, ובאוכלוסיה החילונית השיעור גבוה עוד יותר.
25. 83% מהצעירים (25-29) המתגוררים בתל אביב הם רווקים. מבין הנשים בקבוצת גיל זו 70% מהתל אביביות הן רווקות. בתוך: אורפז ורונברג, 4.9.2015.
26. 'הקומדיה התל-אביבית' הוא רומן אוטוביוגרפי של צעיר בשנות ה-30 המוקדמות (יובל בן עמי, יליד 1976), שעוקב אחר כשלוש שנים גורליות בחייו בתל אביב. בתקופה זו הוא חווה אהבות מסעירות ופרידות כואבות, מפגשים מיניים ליליים, הרפתקאות מצחיקות, עימותים מקצועיים ומשברים נפשיים קשים.
27. שיחה באכסניה באיסטנבול, מתוך הפרק ראשון, בן עמי, 2012.
28. על הסדרה 'משפחות' ערוץ 8. שילוני, 12.3.2013.
29. רוב הדירות שנמכרות בארץ עדיין מתוכננות עבור משק בית משפחתי, ואיש אינו יודע מה יעלה בגורלם של אלפי אנשים שיזדקנו ביחידות. במובן זה הסערה והמשבר שיוצרים בני דור ה-Y במערכת החברתית עדיין רחוקים משיאם.
30. ראו למשל, Macvarish, 11.3.2006.
31. רווקים נדרשים לשאת לבדם בהוצאות דיור, חשבונות והוצאות שוטפות שבמשקי בית אחרים מתחלקות בין שני מפרנסים. העלויות גבוהות במיוחד בין השאר משום שרווקים רבים מעדיפים להתגורר באזור המרכז שבו פוטנציאל העבודה, הבילוי וההיכרויות גבוה יותר - אך שם גם עלות המחיה גבוהה יותר. עולם הדייטים, במיוחד בקרב בני 30

- ומעלה מוסיף קטגוריה נוספת להוצאות החדשיות של הרווקים המאוחרים. אורפז ורוזנברג, 4.9.2015.
31. סקר שנערך בקרב 560 נשים (מרביתן מתחת לגיל 34) שפורסם ב"קוסמופוליטן" מראה כי כמחציתן ישקלו להקפיא ביציות כדי להפחית את הלחץ במציאת בן זוג וכדי לא לעצור את הקריירה בגיל מוקדם ולקיים אורח חיים משוחרר מחובות הכרוכות בגידול ילדים. משרד הבריאות קובע כי אישה יכולה להקפיא ביציות מסיבות שאינן רפואיות אם היא מעל גיל 30 אך טרם מלאו לה 41. בפועל, מדווחים הרופאים בישראל כי הם כמעט שלא רואים נשים מתחת לגיל 35 שמבקשות להקפיא ביציות, למרות שכל שנה שעוברת מפחיתה את איכותן. "בחורה בגיל 32 עוד לא מרגישה את הצורך בהקפאת ביציות. מגיעות אלי נשים מבוגרות יחסית, למרות שהגיל קצת ירד מ-38 לאזור ה-35", אומר פרופ' דרור מאירוב, אחראי תחום שימור פוריות בשיבא תל השומר לדה-מרקר. אורפז ורוזנברג, 4.9.2015.
32. לכיא, 17.11.2013.
33. תגובה לכתבה: מערכת הדרך למעלה, ללא תאריך.
34. אופיר - החצי השני, ללא תאריך.
35. דוד, 10.8.2008.
36. מצוטטת בכתבה: מערכת הדרך למעלה, ללא תאריך.
37. תגובה לכתבה: מערכת הדרך למעלה, ללא תאריך.
38. מערכת מה וזה, 13.12.2013.
39. בוקס, 13.12.2013.
40. תחושת תוחלת החיים מתגבשת בהתאם למצבם הבריאותי של האנשים ובהתאם לתוחלת החיים בפועל של הוריהם ושל קרובים אחרים. היא גם מושפעת ממידת החשיפה למקורות מידע נוספים, בעיקר בתקשורת.
41. Krupp, December 2012.
42. פרידמן, 7.1.2011.
43. במחקר של Treport עבור גלובס, בקרב מדגם מייצג של גילאי 30-20 בישראל, נמצא שכ-36% מהצעירים מצהירים כי הם גרים עם בן/בת זוג, כלומר נמצאים בזוגיות יציבה - שיעור לא מאוד גבוה בהתחשב בעובדה כי בני דורות קודמים כבר היו הורים לילדים בגילאים אלו. בן-נפתלי, 19.5.2008.
44. בארצות רבות אחוז הזוגות החיים יחד ללא נישואין גדול יותר. כך למשל, בארה"ב 11%, בהולנד 20%, בדנמרק 23% ובנורווגיה 26%. לשכה מרכזית לסטטיסטיקה. 29.1.2014.
45. גוש, 16.2.2010.
46. תגובה לפרנקל, 23.11.2013.
47. קצב, 3.5.2010.
48. פאבל, 21.3.13.
49. עלמה, ללא תאריך.
50. על פי אנשי מקצוע, בשלות לנישואים מחייבת כישורים פסיכולוגיים מגוונים, כגון: היכולת לאהוב ולהיות נאהב, לטפח אינטימיות, לדעת לתקשר ולחלוק רגשות.
51. בתוך: איינהורן וצימרמן, 29.04.08.
52. ברנזון, ללא תאריך. גם בקנדה יש נתונים שתומכים בעלייה בגיל הבגרות וההתברגנות. אם בתחילת שנות ה-70 כ-50% מבני ה-22 היו נשואים ולכ-25% היו ילדים, ב-2001 רק 20% מבני ה-22 היו נשואים/ גרו עם בני זוג ולפחות מ-10% היו ילדים. במקביל לירידה בכמות הנשואים וההורים חלה עליה בכמות הלומדים בגיל זה אם בתחילת שנות ה-70 רק כ-25% מבני 22 למדו, ב-2001 המספר גדל פי שניים - 50% מבני ה-22 היו סטודנטים. הסיבה לכך יכולה להיות הצורך העולה בהשכלה גבוהה לצורך קבלת משרה, אך גם הרצון של הצעירים להישאר במסגרות שנותנות לגיטימציה לתמיכה מההורים. Bell, 10.2.2012.
53. מצוטט בתוך: קצב, 3.5.2010.
54. מצוטט בתוך: קצב, 3.5.2010.
55. קוסובסקי, 6.6.2014.
56. ללא שם מחבר, 30.9.2012.
57. תגובה לאיינהורן וצימרמן, 29.04.08.
58. החצי השני, 10.12.2011.
59. אחרת, 3.1.2011.
60. ללא שם מחבר, 24.3.2013.
61. תגובה לבנוש, 3.5.2012.
62. הייטנר, 2004, עמ' 82.
63. הייטנר, 1998, עמ' 142.
64. מחקר לתואר שני, שנערך במחלקה לסוציולוגיה של אוניברסיטת בר-אילן על ידי ליבי באר, בהנחיית ד"ר שירה עופר,

השווה בין רווקים לנשואים בישראל מבחינת האינטראקציות שהם מקיימים. במחקר נמצא שרווקים אכן מתראים עם חברים בתדירות גבוהה יותר מנשואים, בין היתר מכיוון שלנשואים יש מחויבויות וקשרים עם בני המשפחה. בעוד שרווקים זקוקים לתמיכה רגשית ומידע, המסופקים לרוב ע"י חברים, הנשואים זקוקים למקור תמיכה עבור שירותים כספיים ועזרה בגידול הילדים, והללו מסופקים ע"י בני המשפחה. באר, 2012.

65. מצוטט בתוך: פרקול, 24.02.07.
66. תגובה לכתבה: פרקול, 24.02.07.
67. הסדרה רמזור, עונה 1: פרק 13 - "אורות מתחלפים".
68. גוש, 16.02.10.
69. תגובה לכתבה: מסר, 10.12.2008.
70. מצוטט בתוך: קצב, 3.5.2010.
71. מצוטט בתוך: קצב, 3.5.2010.
72. מצוטט בתוך: קצב, 3.5.2010.
73. אליהו, 30.7.2015.
74. הייטנר, 2004: עמ' 88, 89.
75. פרידמן, 7.1.2011.
76. תגובה לכתבה: מסר, 10.12.2008.
77. תגובה לכתבה: דוד, 10.8.2008.
78. 'המחקר מלמד שצעירים וצעירות בישראל ללא הברלי מגדר, חולקים את אותן התפיסות לגבי רווקותם, מתחשבים פחות בגורמי לחץ חיצוניים ומקשיבים יותר לקולם הפנימי בעומדם לפני ההחלטה להינשא'. שחר ושרון, 2010.
79. גרייצר, 2.2.2013.
80. עקרון, 19.3.13.
81. כך למשל, ספר בשם 'בחרי בעצמך לפני באנחנו' (Choosing Me before We), שנכתב על ידי קריסטין ארילו - קוצ'רית בינלאומית ידועה, מעודד נשים לשים את עצמן במרכז מערכת יחסים, כדי להגיע למערכת היחסים המתאימה להן'. Arylo, 2010.
82. טינה סוויטין (Tina Swithin) פרסמה מאמר בשם 'שמונה דגלים אדומים שאת כנראה יוצאת עם נרקיססט (כמו זה שאני נשואה לו)', בו היא מספקת עצות לבנות אחרות, כדי שלא תגלינה זאת חלילה מאוחר מדי (כפי שלה זה קרה Swithin, 14.8.2013).
- הנרקיסטים שמקשה על מציאת בני זוג זכה לביטוי אמנותי-אנתרופולוגי בסדרה הקומית 'הצרות שלי עם נשים' ששודרה בערוץ 10 ב-2010. גיבור הסדרה הוא ארי שניידר (דן שפירא), מעצב בחברת מוצרי טיפוח, רווק נאה, שלא מצליח לשמור על מערכת יחסים לאורך זמן. כדי להבין מדוע זה קורה לו הוא פונה לטיפול שבועי אצל הפסיכולוגית עדינה בכיוף (חנה לסלאו), שהיא אישיות צבעונית ובעלת שיטות טיפול לא שגרתיות. היא מבטיחה למטופליה הצלחה תוך 26 מפגשים והסדרה לכן אורכת 26 פרקים. הסדרה מתמקדת בעצות ובהנחיות ששניידר מקבל מהפסיכולוגית לגבי יחסיו עם נשים. ארי הוא רווק נאה, אבל למרות שקל לו להתחיל עם בנות, מערכות היחסים שלו מסתיימות תמיד באסון. הוא אמנם בטוח שהוא בן הזוג המושלם אבל בפועל הוא אטום, ילדותי, מרוכז בעצמו ולא מתחשב. לכן הוא גם מסתבך והכל מתפרק לו מתחת לירידיים. מתחיל ארי להסתבך במצבים לא נעימים ואפילו בשקרים קטנים, במהלכם הוא מתאמץ לשחק אותה כאילו 'הכל כרגיל' כשבעצם הכול מתפרק לו מתחת לירידיים. גם הדמויות האחרות בסדרה הן Y-ניקות טיפוסיות וגם הן מפונקות, סובלות מחוסר בגרות כונית ומרוכזות בעצמן - מה שמקשה עליהן ליצור יחסים זוגיים בריאים. ראו: אתר הצרות שלי עם נשים, נענע 10.
83. תגובה לכתבה: מסר, 10.12.2008.
84. גוש, 16.02.10.
85. Angone, 9.5.2013.
86. אתר 4girls - עולם של בנות, חבר ברשת הבנות העולמית 4girls. מערכת האתר, 29.12.2011.
87. לביא, 17.11.2013.
88. מערכת הדרך למעלה, ללא תאריך.
89. במחקר של מכון המחקר pew בארה"ב הודו רק 19% מדור ה-Y שהם מוכנים להאמין באחר, בהשוואה ל-31% מדור ה-X. השאר השיבו שהם סומכים רק על עצמם. Drake, 7.3.2014.
90. להב, 10.7.2015.
91. ללא שם מחבר, 4.8.2014. הוא החליט לתעד את חוסר ההצלחה בסרטון אנימציה קצבי, שאותו הציג במסגרת פרויקט גמר בתערוכת הבוגרים של המחלקה לעיצוב תקשורת חזותית, הפקולטה לעיצוב, HIT המכון הטכנולוגי חולון.
92. מערכת אתר 4girls, 29.12.2011.
93. לביא, 17.11.2013.

94. תגובה לכתבה: דוד, 10.8.2008.
95. תגובה לכתבה: אלף, 2.8.2011.
96. פרקול, 24.2.2007.
97. תגובה לכתבה: אלף, 2.8.2011.
98. שפי, 21.3.13.
99. תגובה לכתבה: מסר, 10.12.2008.
100. Homans, 1961; Emerson, 1976.
101. תגובה לכתבה: פרידמן, 7.1.2011.
102. בנוש, 3.5.2012.
103. פרקול, 12.5.2006.
104. זהו השיר הראשון באלבומה השלישי.
105. תורגם בכתבה: בורשטיין, 11.1.2009.
106. תגובה לכתבה: איינהורן וצימרמן, 29.04.2008.
107. תגובה לכתבה: מסר, 10.12.2008.
108. אופיר - החצי השני, ללא תאריך.
109. נכון ל-2011, 5% מהזוגות בישראל החיים יחד אינם נשואים. למ'ס, 2013. מחקר שערכה ב-2006 שירלי הירש-ניצן, במסגרת תואר שני בחוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה באוניברסיטת חיפה, בדק האם ובאיזו מידה מגורים משותפים לפני הנישואים הראשונים משפיעים על עיתוי הנישואים, עיתוי הלידה הראשונה והסיכוי לגירושים. ממצאי המחקר סותרים לכאורה את הדעה הרווחת, ולפיה מגורים משותפים לפני החתונה מחזקים את הקשר ותורמים לאיכות ולאריכות חיי הנישואים. על פיהם, הסיכוי להתגרש בקרב זוגות שחיו ביחד לפני החתונה, גבוה פי שלושה ויותר מאשר אצל זוגות שלא חיו יחד קודם לנישואיהם. אצל נשים, מגורים משותפים מגבירים את הסיכוי לגירושים פי 4.8, בהשוואה למי שלא חיו עם בן-זוגן לפני החתונה. הירש, 2006. עם זאת, חשוב לציין כי קשה מאוד לבדוק באופן אמפירי את השפעת החיים המשותפים של זוג לפני חתונתו, על תוחלת חיי הנישואים שלו. זאת, משום שהזוגות הבוחרים לחיות יחד לפני הנישואים הם, לרוב, צעירים וצעירות ממשפחות משכילות וחילוניות, ששכיחות הגירושים אצלן גבוהה מהממוצע בלאו הכי (בין השאר משום שהנשים עצמאיות יותר). מכאן שבני-זוג החיים יחד לפני הנישואים אווזים בעמדות יותר ליברליות, חשים פחות מחויבות כלפי מערכת היחסים ומציבים פחות מחסומים לפירוקה. הם עשויים להשליך עמדות ליברליות אלו אל חיי הנישואים ולהשפיע בכך על יציבותם.
110. תגובה לכתבה: מסר, 10.12.2008.
111. תגובה לכתבה: איינהורן וצימרמן, 29.04.2008.
112. תגובה לכתבה: איינהורן וצימרמן, 29.04.08.
113. המיתון הכלכלי בארה"ב גרם ל-15% מבני 18-34 לדחות את הנישואים, ל-14% לדחות הבאת ילדים לעולם, 12% עברו לגור עם שותפים ו-10% חזרו לגור בבית ההורים. Salzman, 2012.
114. ראו גם: איינהורן וצימרמן, 26.02.08.
115. תגובה לכתבה: מסר, 10.12.2008.
116. מירב - החצי השני, ללא תאריך.
117. בפסק דין שניתן בבית המשפט העליון בשנת 2013, שבמסגרתו הגיש גבר נבגד תביעה כספית נגד גיסו שעמו קיימה אשתו יחסי מין, וזאת בשל הנזק הנפשי שנגרם לו עקב מעשה הבגידה, קבע בית המשפט כי אין להכיר בתביעות כספיות במקרים כאלה. בצד ההנמקות המשפטיות לאי הכרה בתביעות מסוג זה, העיר השופט י' עמית כי 'בהתחשב בכך שבגידה בחיי נישואין היא תופעה נפוצה, פתיחת פתח לתביעות בגין ניאוף ובגידה, עשויה להביא, בדרגה גבוהה של סבירות, להצפה של מערכת המשפט בתביעות ולמשפטיזציה של חיי הנישואין'. (ע'א 8489/12 פלוני נגד פלוני, פס'ד מיום 29.1.2013).
- יש להודות שהנתונים הסטטיסטיים לא מאשרים שאכן מדובר בתופעה נפוצה ששכיחותה גדלה. במאמר שפרסם ישראל פז הוא מציין 'מבדיקה שערך במיוחד היועץ המשפטי של בתי הדין הרבניים, הרב עו'ד שמעון יעקבי, במערכת המידע הממוחשבת של בתי הדין הרבניים עלה כי בשנים 2011-2013 התקיימו בבתי הדין הרבניים 20,787 סידורי גיטין. במהלך תקופה זו נרשמו בסך הכול 17 איש ואישה ברשימת מעוכבי החיתון בגלל עילה של בגידה וניאוף. במילים אחרות, 8.18 איש ואישה נרשמים ברשימת מעוכבי החיתון על כל 10,000 בני זוג מתגרשים (שהם 20,000 איש ואישה) - פחות מפרומיל אחד מקרב המתגרשים! המשמעות החברתית של נתון זה היא שבגידה עם בן זוג זר איננה עילת גירושין שכיחה'. פז, 31.10.2013.
- חשוב לציין כי שיעור מעוכבי חיתון יכול אמנם לשמש אינדיקציה לשכיחותה של תופעת הבגידות. עם זאת חשוב להיות ערים לכך שלא כל מעשה בגידה במסגרת הליך גירושין מוביל לעיכוב חיתון, והדבר תלוי באינטרסים של בני הזוג, באופן התנהלותם במהלך ההליך, בטקטיקות שנוקטים באי כוחם, במידת הרצון לסיים את ההליך באופן יעיל ומהיר

118. מאיה, 15.7.2008.
119. מצוטט בתוך: קצב, 3.5.2010.
120. כך, למשל, ב-1960 חיו במשפחה אמריקאית ממוצעת 2.4 ילדים ב-0.7 חדרי שינה בממוצע לילד. ב-2000 המשפחות קטנו ל-1.9 ילדים, ולכל ילד היו בממוצע 1.1 חדרים. הנתונים הם אמנם מארה"ב אבל מדובר במגמה כלל-עולמית. Klinenberg, 2012
- גם בישראל צפיפות הדיור הממוצעת (ממוצע הנפשות לחדר) ירדה בצורה דרסטית ב-40 השנים האחרונות: מ-2.44 בשנת 1957 במשקי בית יהודים ל-0.83 בשנת 2010. שטח המגורים לנפש גדל כמעט פי 2 ב-40 השנים האחרונות (מ-14.6 מ'ר ברוטו ב-1960 ל-28.5 ב-1997). כהן, 27.11.2005.
121. על פי פרופ' קליינברג, 'הם אוהבים את זה, ואז הם הולכים לקולג' ודורשים חדר פרטי לעצמם'. קליינברג סיפר שסטודנטים רבים מתקשים לחיות עם שותף לחדר במעונות בשנתם הראשונה בקולג'. הם פשוט לא חוו חיים בחדר משותף עד אז. כיוון שהדור הזה מתקשה לחלוק את חייו עם שותפים, הוא מתקשה גם בשותפות זוגית, Klinenberg, 2012.
122. מצוטט בכתבה: צוריאל הררי, 12.10.2012.
123. גרייצר, 2.2.2013.
124. פרץ, 19.2.2012.
125. תגובה לכתבה: פרידמן, 7.1.2011.
126. Trimberger, 2005.
127. למעשה כבר מתהווים בשטח דפוסים אלטרנטיביים כאלה, בעיקר בקרב גברים ונשים שסיימו קשר זוגי ונכנסים שוב למערכות יחסים לאחר הפרידה כולל משפחות שניות - פרק ב'. במקום המודל המוכר הנורמטיבי של זוגיות - נישואין כדת וכדין, מוצאים כמה וכמה מודלים לזוגיות: משפחות החיות יחד או בנפרד, על בסיס חווה זוגיות (דתי, אזרחי או משפטי/אלטרנטיבי), ולפעמים זוגות שחיים יחד על סמך הסכמה הדדית, כשמערכת הזכויות והחובות הפורמאלית והבלתי פורמאלית מטושטשת. הסדר זוגיות אלטרנטיבי מכונה 'חיים ביחד-אבל-לחוד'. במסגרת הסדר זה הזוג לא חי ביחד במרחב משותף אלא כל אחד גר בביתו ועדיין הם מצהירים על עצמם כזוג. בישראל נקרא הסדר זוגיות זה גם: 'ניסועין', נישואין בס' ו-ע' שמשמעותו נסיעה מבית זה לאחר. נשים בפרק ב' בוחרות בהסדר ניסועין מתוך צורך בעצמאות. הן מדגישות את הצורך בחיים עצמאיים ללא הכתבות והתערבות - 'אני לא צריכה לתת דין וחשבון לאף אחד'. הנשים בהסדר זוגיות זה, נהנות מרומנטיקה שאינה מתמססת אל מול חיי היומיום-שעה-שעה. החיות ביחד-אבל-לחוד זקוקות למרחב מחייה, לאפשרות להיות לבד ומשמרות מערכות יחסים פרטיות שאינן חלק מהקשר הזוגי. הן מתעקשות על 'הפרדת רשויות' כלכלית שעוזרת להן לשמור על זהותן העצמאית על שוויון המגדרי. אור, 2000.
128. קמלמן, 14.5.2012.
129. רווקה משנת 2009, ללא תאריך.
130. מאיה, 15.7.2008.

[לדף המאמר באתר <<](#)